

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

Кафедра дошкільної педагогіки і психології

Магістерська робота

Тема: ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ПРОЄКТІВ

Виконала:

Слинько Катерина Юріївна,
магістрантка спеціальності
012 Дошкільна освіта
ОПП Дошкільна освіта

Допущено до захисту
«25» листопада 2021 р.

Науковий керівник:

к.п.н. І.Г. Данильченко

Завідувач кафедри

_____ Л.П. Загородня

Дата захисту: «20» грудня 2021 р.

Оцінка _____
Підпис членів ЕК:

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ПРОЄКТІВ	
1.1. Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування безпечної поведінки в дітей дошкільного віку	7
1.2. Особливості формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку	14
1.3. Проєкти як засіб формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку	23
Висновки до першого розділу	31
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ПРОЄКТІВ	
2.1. Характеристика рівнів сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку	34
2.2. Система роботи з формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку засобом проєктів	56
2.3. Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи	72
Висновки до другого розділу	80
ВИСНОВКИ	83
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВИХОВАТЕЛЯМ ЩОДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ «БЕЗПЕКА ДИТИНИ – ТУРБОТА ДОРΟΣЛИХ»	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
ДОДАТКИ	99

ВСТУП

Зміни, які відбуваються в українському суспільстві, зумовлюють процес гуманізації та демократизації освіти, що передбачає формування особистості як найвищої цінності. Згідно із Законами України «Про дошкільну освіту» [52], «Про охорону дитинства» [53], Конвенцією ООН «Про права дитини» важливим завданням освіти на сьогодні є виховання дитини на засадах відповідального ставлення до власного здоров'я, безпеки життя, здоров'я оточуючих як найвищої індивідуальної та суспільної цінності.

Охорона життя дитини є важливим завданням сучасної дошкільної освіти, його реалізація сприяє збереженню та зміцненню здоров'я дітей, дасть поштовх до його формування та відновлення. Саме в цьому віці в дитини формуються основи здорового способу життя, норми безпечної поведінки [53].

«Надзавдання» вихователя закладу дошкільної освіти полягає в тому, щоб діти зрозуміли: людський організм – складне, але надзвичайно крихке творіння природи, і себе, своє здоров'я, своє життя треба вміти берегти і захищати.

У сучасній науці існують різні дослідження в галузі навчання дітей безпечної поведінки, зокрема даній проблемі присвячені праці відомих педагогів і психологів (Л. Григорович, В. Зимоніної, С. Мартинова, К. Білої та інших); питання безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку досліджували Н. Авдєєва, В. Романенко; формування культури безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку виступило предметом дослідження А. Садретдинової.

Вчені В. Андрієнко, В. Джигирей, В. Житецький, І. Талан послуговуються такими поняттями, як: «безпека життєдіяльності», в основі якого лежить співвідношення «людина-середовище проживання»; «безпечна поведінка» (Л. Карнаух, І. Козловська), «культура безпеки» (В. Мошкіна).

Аналіз психолого-педагогічних праць свідчить, що пізнання дитиною навколишнього світу починається зі сприймання нею предметного середовища. Дитина звертає увагу на предмети, речі, що її оточують, водночас у них може приховуватися небезпека для її здоров'я і навіть життя. З кожним роком

збільшується кількість травмованих дітей унаслідок несформованих навичок користування предметами, речами, поведінки із незнайомими людьми, у природному довкіллі та в різних ситуаціях. А тому виникає потреба в систематичній роботі з дошкільнятами, з метою вироблення в їх свідомості стереотипів щодо безпеки в навколишньому середовищі.

Незважаючи на певну теоретичну і методичну розробку означених питань, один з найвагоміших аспектів проблеми – формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку залишається малодослідженим та є актуальним.

Одним із засобів, який можна використовувати в роботі з старшими дошкільниками з метою формування безпечної поведінки, є проєкт.

У процесі проєктної діяльності відбувається спілкування між дітьми та дорослими на співучасті в діяльності. У дитини виникає потреба проявляти свою «самостійність», коли заявляє свої цілі, озвучує їх; відстоює свій погляд перед іншими дітьми, дорослими; шукає компроміс, узгоджує свою мету, установки з іншими.

У процесі проєктування дошкільник має можливість виступати не тільки як «замовник» і «виконавець», а й як «експерт». У спільній діяльності колективні переживання зближують дітей одне з одним і з дорослими, сприяють поліпшенню мікроклімату в групі.

На сучасному етапі окремі аспекти використання проєктної діяльності в закладах дошкільної освіти досліджували А. Богуш, Т. Піроженко, М. Веркаса, О. Євдокімова, Т. Коршунова, Л. Горбуленко, Т. Башинська, Л. Коваль, О. Онопрієнко, В. Тименко та інші.

Актуальність проблеми, недостатня розробка її теоретичних і практичних аспектів зумовили вибір теми магістерської роботи – «Формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку засобом проєктів».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально апробувати систему роботи з формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку засобом проєктів.

Об'єкт дослідження – процес формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – система роботи з формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку засобом проєктів.

Обрана тема зумовила такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну та методичну літературу з теми дослідження.
2. З'ясувати особливості створення проєктів у процесі формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку.
3. Виявити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку .
4. Розробити систему роботи з формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку засобом проєктів та експериментально її апробувати.
5. Розробити методичні рекомендації вихователям, батькам щодо формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку.

Гіпотеза дослідження: формування безпечної поведінки в старших дошкільників буде більш ефективним, якщо під час організації освітнього процесу впровадити систему роботи з використання проєктів з дотриманням таких умов: включення до проєктної діяльності різноманітних видів дитячої діяльності; врахування індивідуальних інтересів і бажань дошкільників; залучення до проєктної діяльності членів родини.

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури, що надало змогу зіставити різні погляди на досліджувану проблему; *емпіричні* – спостереження, анкетування, педагогічний експеримент, які допомогли виявити результативність експериментальної роботи та установити ефективність розробленої системи роботи; *статистичні* – кількісний і якісний аналіз отриманих результатів.

База дослідження. Експериментальне дослідження проведено на базі Кременчуцького закладу дошкільної освіти (ясел-садка) № 68 Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області.

Наукова новизна дослідження: виявлено критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості безпечної поведінки в старших дошкільників; з'ясовано особливості формування безпечної поведінки в старших дошкільників; розроблено та апробовано проєкт «Школа безпеки» з формування в дітей старшого дошкільного віку безпечної поведінки.

Практичне значення дослідження полягає в розробці й апробації системи роботи з формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку засобом проєктів. Матеріали дослідження можуть бути використані в закладах дошкільної освіти, в процесі підготовки майбутніх вихователів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження викладено у виступах на науково-практичних конференціях: III Всеукраїнській студентській науково-практичній інтернет-конференції «Дошкільна освіта України в контексті інтеграції до Європейського освітнього простору» (18-19 березня 2021 р., м. Глухів); щорічній звітній науковій конференції учнів та здобувачів вищої освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка із заочною участю (11-12 березня 2021 р.); XVI Міжнародній студентській науково-практичній конференції «Формування сучасного освітнього середовища: теорія і практика» (10-11 березня 2021 р., м.Полтава); Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Педагогічна освіта у вимірі інноваційних освітніх реалій» (11-12 травня 2021 р., м. Одеса); III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Технології виховання і розвитку дітей в умовах сучасного закладу дошкільної освіти (22.09.2021. м. Кам'янець-Подільський).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 2 публікаціях.

Структура дослідження. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ПРОЄКТІВ

1.1. Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування безпечної поведінки в дітей дошкільного віку

В умовах модернізації освіти в Україні серед першочергових завдань, спрямованих на підсилення ролі дошкільної освіти в сучасному освітньому просторі, є «перехід до нового типу гуманістично спрямованої інноваційної освіти, що виходить з розуміння цінності людини» [50, с. 13].

Так, у дослідженнях таких науковців, як В. Аніщенко, В. Байденко, А. Богуш, В. Болотов, А. Василюк, Н. Гавриш, І. Гушлевська, І. Зарубінська, В. Ковальчук, К. Корсак, В. Кузьменко, С. Кулачківська, Ю. Михайличенко, О. Овчарук, Т. Поніманська, І. Рогальська, Н. Селєзнєва, І. Тарасенко, У. Шорт, І. Ящук наголошується на тому, що «компетентнісний підхід орієнтує не тільки на передачу знань та соціального досвіду, а й на підготовку людини до практичного розв'язання соціальних проблем у майбутньому, виходу з критичних ситуацій, використання не застарілих знань, а випереджаючих, нетрадиційних дій» [28, с. 53].

Процес соціального розвитку – це складне явище, у ході якого дитина присвоює об'єктивно задані норми, правила поведінки в суспільстві і утворює себе як соціальний суб'єкт. Неоднорідним є соціальне оточення, яке визначає специфіку соціокультурного простору, за допомогою якого людина долучається до культурних загальнолюдських, національних, регіональних та інших цінностей. Питанням ознайомлення дошкільників із соціальною дійсністю присвячені праці Є. Радіної, Р. Жуковської, С. Козлової, М. Богомолової, В. Логінової, Н. Мельникової, в яких в основному висвітлено питання формування певних знань про соціальну дійсність.

Модернізація освітнього процесу в межах компетентнісного підходу як нового концептуального орієнтиру спрямована на підготовку дитини до

правильних дій у різних ситуаціях сучасного соціального світу та прийняття єдино вірного, найбільш доцільного для збереження життя і здоров'я рішення. Так, академік І. Бех зазначає, що «молоде покоління поступово зіткнеться з необхідністю оволодіння наукою виживання на основі розвитку соціально-психологічних засобів пристосування до всіляких, у тому числі й екстремальних, ситуацій в умовах постійно змінного сучасного соціального середовища» [14, с. 196].

Соціальний розвиток особистості є засобом і результатом соціалізації. Соціалізація може бути представлена в якості процесу засвоєння і реалізації підростаючою людиною соціального змісту; вона розглядається як реальний зміст дорослішання людини, в якому здійснюється розвиток успадкованих фізичних особливостей та природних здібностей; розвиток умінь переборення внутрішніх розбіжностей; загальний психічний розвиток дитини; інтелектуальний творчий розвиток особистості; розвиток здатності до спілкування з оточуючими; розвиток потреб дитини; розвиток особистості, яка постійно вдосконалюється (Л. Коломійченко) [56]. У першому випадку дитина більшою мірою виступає об'єктом засвоєння та набуття соціального досвіду, в другому – суб'єктом власної творчої діяльності.

Як зазначає Л. Коломійченко, соціальний розвиток – багатоаспектне явище, що включає також процес залучення особистості до пізнання основ безпеки життєдіяльності. А тому актуальними є завдання, що пов'язані не лише з повідомленням системи знань про безпеку життєдіяльності та вироблення умінь адаптуватися до різних ситуацій, а й формування усвідомленого ставлення до прийняття цінностей суспільства. Соціальний розвиток передбачає пізнання дитиною однолітків і дорослих, сформованість у неї комунікативних навичок. Він характеризується рівнем засвоєння дитиною норм і правил поведінки. По мірі засвоєння таких правил і норм діти самі можуть регулювати власну поведінку. У віці від 5 до 7 років дитина відкрита до наявного в суспільстві соціокультурного спілкування. У процесі засвоєння норм і правил дитина прагне наслідувати приклади дорослих, що і дозволяє їй

легко «ввійти» до тієї культури, в якій вона живе. Внутрішнє емоційне ставлення дитини до навколишнього світу формується під час її взаємодії з дійсністю, нові емоції виникають і розвиваються в процесі її чуттєво-предметної діяльності [56].

Як наголошує Л. Карнаух, одним із шляхів оновлення змісту дошкільної освіти, узгодження її із потребами сучасного суспільства, є орієнтація саме на компетентнісну та особистісно зорієнтовану парадигми освіти [51].

Виховання безпечної поведінки – це складний процес, специфіка якого неоднозначно розглядаються різними науковцями (Н. Авдєєва, А. Березовський, Л. Гураш, Н. Лати, О. Князева, Ю. Кіт, Н. Лизь, І. Пістун, Г. Сельє, Р. Стьоркша, З. Фрейд, Т. Хромцова).

Л. Гураш, Л. Калужька, О. Лоза обґрунтували проблематику, умови організації навчання дітей з особистої безпеки та зміст роботи з формування активної позиції дитини щодо її життя і здоров'я.

Дослідженням шляхів і засобів, що сприяють уникненню дитячого травматизму, допомозі у разі небезпечних ситуацій займалися Л. Яковенко, Г. Навроцька, а сучасні українські науковці, такі як Л. Артемова, К. Щербакова, Г. Григоренко та інші, у своїх роботах наголошують на необхідності формування суспільної спрямованості дитини дошкільного віку у грі.

Проблема формування в дітей навичок здорового способу життя була обґрунтована в дослідженнях Н. Денисенко, З. Плохій, Н. Авдєєвої, В. Діхтяренко, А. Запорожця, Л. Виготського, які наголошували на необхідності в грі дошкільника збагачувати його життєвий досвід, спонукати вступати в певні відносини з однолітками й дорослими.

О. Булгакова, Н. Герман, Л. Гураш, О. Караман, В. Нестеренко, В. Приходько, Є. Чернишова, Н. Щербак у своїх дослідженнях науково обґрунтували проблему збереження життя і здоров'я підростаючого покоління у соціальному середовищі.

Предметом досліджень Н. Авдєєвої, О. Аксьонової, П. Бей, Н. Бібік, Н. Будної, Н. Денисенко, В. Діхтяренко, Г. Жирської, О. Кікінеджи, Л. Лохвицької,

А. Михайличенко було питання формування в дітей навичок здорового способу життя.

Для подальшого дослідження з'ясуємо сутність понять «безпека», «безпечна поведінка».

Безпека – це поєднання внутрішніх і зовнішніх чинників (стану, обставин, ситуацій тощо), які сприяють збереженню здатності дитини повноцінно жити та розвиватися. Безпечне середовище передбачає наявність нормальних умов для людини і природного середовища, де немає впливу шкідливих чинників. Довкілля є безпечним, якщо воно не загрожує життю особистості і не погіршує стан її здоров'я [71].

Безпека життєдіяльності – це захист здоров'я та життя людини і середовища, її проживання від небезпек [71].

Фізична безпека – дотримання дитиною правил поведінки з вогнем, на вулиці, на воді, з небезпечними речовинами, речами у побуті, тваринами та отруйними рослинами [71].

Соціальна безпека – налагодження взаємодії дитини з дорослими та однолітками, нормальне спілкування з метою запобігання виникненню конфліктів, стресів, образ, приниження, залякування, покарання, репресій, насилля різного роду тощо [71].

Психологічна безпека – збереження стабільності самопочуття і повсякденного життя дитини, задоволення її особистих потреб, забезпечення емоційного комфорту, впевненості, відчуття захищеності; відсутність загроз для життя дитини.

О. Кононко зазначає: «Психологічна безпека особистості проявляється у її здатності зберігати стійкість, урівноваженість, хороше самопочуття у соціальному середовищі з психотравмуючими впливами, в опірності деструктивним внутрішнім та зовнішнім загрозам» [61, с. 19].

Необхідно відзначити, що серед наукових досліджень з даної теми широко використовується термін «безпечна поведінка».

Безпечна поведінка – це сукупність учинків, які характеризують загальне ставлення людини (дитини) до власної безпеки, життя і здоров'я, до безпеки, життя і здоров'я тих, хто їх оточує, екологічно безпечне природне середовище [64].

Аналіз наукових досліджень засвідчив наявність різних підходів до визначення змісту поняття «безпечна поведінка особистості». Сучасні дослідники Л. Гураш, О. Кононко, Н. Лавриченко, Т. Піроженко, П. Статмен розглядають безпечну поведінку особистості як необхідний складник її життєвої компетентності.

Встановлено, що поведінка особистості в небезпечній ситуації залежить від багатьох чинників: психофізіологічних властивостей і загального стану організму (А. Березовський, К. Гуревич, А. Захаров, Ю. Кіт, І. Пістун, Г. Сельє), від вроджених форм поведінки – безумовних рефлексів (З. Фрейд), від спрямованості особистості: її ціннісних орієнтацій, прагнень, потреб (І. Бех, О. Кононко, Т. Піроженко, Л. Орбан-Лембрик), від рівня володіння правилами безпечної поведінки й досвіду вирішення небезпечних ситуацій особистістю (Н. Денисенко, О. Лоза, П. Статмен, Т. Хромцова) [52].

Безпечна поведінка стосовно дітей старшого віку це, насамперед, як стверджує О. Кононко, обережне і обачне ставлення до потенційно небезпечних для дитини ситуацій, орієнтація в інформаційно-комунікативному просторі та використання знань у вирішенні дослідницьких завдань для пізнання навколишньої дійсності [59].

Науковцями визначені чинники, які становлять небезпеку для життєдіяльності дитини:

- неблагополучні сім'ї, в яких можливі такі негативні явища, як насильство над дітьми (фізичне, психічне, емоційне), бездоглядність, знущання тощо;
- діти вулиці, безхатки-дошкільники за живих батьків: негативний вплив підлітків девіантної поведінки; використання дітей дошкільного віку дорослими безхатками, залучення їх до протиправних вчинків з негативними наслідками;

- незнання дітьми правил дорожнього руху;
- незнання дошкільниками правил пожежної безпеки, що може призводити до каліцтва і навіть смерті;
- небезпеку для дошкільнят можуть становити ситуації: «сам удома», «сам на воді» (на річці, ставку, озері, морі), «сам у лісі» без догляду дорослих;
- небезпека подекуди чатує на дитину і в ситуації «дитина – незнайомий дорослий» [85].

О.Лоза наголошує на важливому значенні раннього і дошкільного віку в становленні культури безпеки життєдіяльності людини, культури її здоров'язбереження сьогодні. Як зазначає науковець, педагоги і батьки основне своє призначення здебільшого вбачають у тому, щоб захищати та оберігати дитину, але дуже важливо – підготувати її до реального життя, яке насичене різними подіями, зустрічами, ситуаціями, подекуди небезпечними. Значних результатів можна досягти, якщо діяльність педагогів і батьків буде спрямована в одному напрямці, єдиній стратегічній лінії. Щоб не допустити небезпечних ситуацій, важливо вміти передбачати їх, по можливості уникати їх, а в разі потреби – рішуче діяти [70].

Л. Лохвицька теж вважає дошкільний вік важливим періодом у житті людини, коли формується особистість і закладаються основи досвіду безпечної життєдіяльності, здорового способу життя. Як зазначає науковець, діти за своїми фізіологічними особливостями не можуть самостійно визначити ступінь небезпеки, тому це завдання покладається на дорослих. Дітям необхідно допомагати уникати пошкоджень, виховувати в них звичку правильно користуватися предметами побуту, вчити правильно поводитися у природі, на вулиці, вдома. Важливо дітям прищеплювати навички поведінки в ситуаціях, що можуть супроводжуватися травмами, необхідно ознайомлювати їх з різноманітними небезпеками [71].

Усі дорослі учасники освітнього процесу в закладі дошкільної освіти несуть відповідальність за життя і здоров'я дітей. Водночас виникають випадки, коли в роздягальнях, групових кімнатах на підвіконнях, ігрових

шафах, шафах для роздягання над дітьми розміщено важкі, незакріплені горщики з кімнатними рослинами; в куточках природи знаходяться отруйні рослини, небезпеку також становлять і рослини зі специфічним запахом, які можуть викликати алергічні реакції чи головний біль у дитини. Кімнатні рослини повинні бути розміщені в осередках природи, а їх перелік повинен відповідати програмовим вимогам [111].

І. Бех наголошує, що виховання безпечної поведінки дітей дошкільного віку має організовуватися як цілісний педагогічний процес, що спрямовується на формування цілісної картини сучасного соціального світу і визначає місце дитини в ньому; охоплює всі сфери життєдіяльності дитини в дошкільному навчальному закладі та здійснюється в навчально-виховній діяльності в усіх соціальних інститутах за умови інтеграції їх впливів [14, с. 21].

Від дошкільників ще не можна очікувати самостійних правильних рішень у тому чи іншому випадку. Безпечну поведінку формують батьки, вихователі [71].

Діти є досить допитливими та безстрашними. Саме тому досить великий ризик, що вони потраплять у небезпечну ситуацію, бо зазвичай вони не звертають увагу на заборони та сприймають їх, як керівництво до дії. Тому Л. Яковенко пропонує дорослим шукати інші шляхи до дитячої свідомості, щоб спонукати їх замислюватися над власними вчинками, формувати в малечі свідоме розуміння наслідків необачної поведінки [122].

Отже, дошкільний вік є сенситивним періодом для формування безпечної поведінки. Саме в дошкільний період дитинства закладається підґрунтя світогляду, базис особистісної культури, формується образ світу і ціннісне ставлення до себе, природи, довкілля.

1.2. Особливості формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку

Державна політика у сфері дошкільної освіти перш за все спрямована на дотримання всіма учасниками освітнього процесу вимог щодо забезпечення та зміцнення фізичного, психічного й духовного здоров'я дитини.

Важливим фактором, який сприяє формуванню безпечного способу життєдіяльності є середовище перебування дитини, зокрема заклад дошкільної освіти. Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» заклад дошкільної освіти повинен створити безпечні та нешкідливі умови розвитку, виховання та навчання дітей, режим роботи, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я відповідно до санітарно-гігієнічних вимог та забезпечити їх дотримання; сформувати в дітей гігієнічні навички та основи здорового способу життя, норми безпечної поведінки; сприяти збереженню та зміцненню здоров'я, розумовому, психічному й фізичному розвитку дітей [89].

Робота з формування безпечної поведінки в дітей дошкільного віку, як зазначено в Законі України «Про дошкільну освіту», має здійснюватися за умови урахування трьох головних чинників:

1. Не обмежуватися лише навчанням дітей норм та правил поведінки. Їх потрібно також навчати обережності, вмінню орієнтуватися та швидко реагувати в екстремальних ситуаціях.
2. Освітню роботу спрямовувати одночасно в трьох напрямках: дитсадок – діти – батьки.
3. У процесі організації освітнього процесу враховувати особливості дитячої психіки, її підвищену вразливість. Не можна застосовувати так звану «шокової терапії» з акцентуванням уваги на страшних наслідках пожеж, повеней тощо. Такий підхід може травмувати психіку дитини, призвести до стресів, тривог, фобій, страхів і навіть стійких неврозів [89].

У нормативно-правових документах зазначено, що умовою цілісного розвитку дошкільника є використання в дошкільних установах

здоров'язберігаючих і здоров'яформуючих технологій, які реалізуються комплексно через створення безпечного розвивального середовища, еколого-валеологічного виховання, повноцінного медичного обслуговування, харчування, оптимізацію рухового режиму, формування ціннісного ставлення до власного здоров'я та мотивації здорового способу життя.

М. Астахова та Н. Кугуєнко виділили принципи організації освітньої діяльності щодо безпеки життєдіяльності дошкільників:

- *принцип системності* – цілісне бачення та системна реалізація завдань безпеки життєдіяльності в усіх напрямках освітнього процесу з дітьми;
- *принцип урахування умов місцевості* – різний досвід взаємодії з навколишнім середовищем у селі, місті, формування власного досвіду про джерела небезпеки;
- *принцип ампліфікації* – оптимальне використання дорослими можливостей кожного вікового етапу з метою повноцінного особистісного розвитку дошкільника;
- *принцип концентричності* – інформація, яку пропонують дітям у ранньому віці, постійно розширюється та ускладнюється;
- *принцип інтеграції* – опанування правил БЖД яксамостійно дитиною, так і вивчення їх організовано під час інтеграції завдань різних форм освітнього процесу;
- *принцип наступності* у взаємодії всіх учасників освітнього процесу (дитина – заклад дошкільної освіти – сім'я) [85].

Л. Шорохова визначила напрями роботи з дітьми з питань захисту життя і здоров'я у надзвичайних ситуаціях:

- планування та проведення освітньо-виховної роботи з формування в дітей уявлень про можливості небезпеки природничого і техногенного характерів; закріплення на практиці правильної поведінки в умовах надзвичайних ситуацій;
- ознайомлення дошкільників з можливими причинами виникнення надзвичайних ситуацій під час екскурсій, прогулянок;

- організація ігор, розваг, які сприяють усвідомленню дітьми цінності свого життя і здоров'я, формуванню гуманного ставлення до людей, які опинилися в біді;
- моделювання та аналіз ситуацій, проведення бесід, дидактичних та сюжетно-рольових ігор, заохочення дітей до художньої творчості на тему безпеки життя, максимальне використання навчально-методичних матеріалів та наочності;
- забезпечення груп закладу дошкільної освіти ігровим матеріалом для цілеспрямованої роботи з формування навичок поведінки в разі загрози чи виникнення надзвичайних ситуацій;
- використання ділянок закладу дошкільної освіти для закріплення навичок поведінки в умовах загрози або виникнення надзвичайних ситуацій [118].

В. Цигода виокремив особливості навчання дітей правил безпечної поведінки: *навчання словом*, яке науковець назвав головним інструментом ознайомлення з основами безпеки життєдіяльності (мовлення вихователя, його образність, конкретність, чіткість формулювання думок – бесіди, читання художньої літератури тощо); *безпосереднє сприймання дитиною дійсності* (розвиток її чуттєвого досвіду – експериментування та досліди); *включення емоційної сфери*, що сприяє активному засвоєнню знань; *організація навчання і під безпосереднім керівництвом дорослого* [114].

Як зазначає Т. Воронцова, навчально-пізнавальна діяльність має бути інтегрованою, поєднувати різні розділи програми:

- особистість дитини (здоров'я та фізичний розвиток);
- дитина в сенсорно-пізнавальному просторі (конструювання - старша група);
- екопростір розвитку дитини: предметний світ: що навколо мене; соціальний світ: хто поряд зі мною; природний світ: дитина у світі природи;
- гра дитини;
- комунікативний розвиток особистості;

- дитина у світі мистецтва: художньо-продуктивне образотворення; літературне образотворення; музика; гра на дитячих музичних інструментах; театральне образотворення [33].

В. Цигода пропонує використовувати такі методи ознайомлення дітей з основами безпеки життєдіяльності:

- *метод порівняння*, під час використання якого необхідно визначити, з якого порівняння починати: за схожістю чи контрастом;
- *метод моделювання ситуацій* (завдання типу: «Що ти будеш робити, якщо...?», «Якими будуть твої дії, якщо...?»);
- *метод повторення* – його використання забезпечує формування вміння узагальнювати, самостійно робити висновки, підвищує пізнавальну активність;
- *методи експериментування й дослідження* – допомагають дитині самостійно знаходити відповіді та рішення, підтверджувати або спростовувати власні уявлення;
- *ігрові методи* – уявні подорожі, зустрічі з казковими героями, придумування казок на різні теми тощо [114].

Ефективним засобом формування безпечної поведінки в дітей, як зазначає О. Карпенко, є художнє слово, адже дітям не подобаються повчальні словесні застереження дорослих щодо правил поведінки з небезпечними предметами та контактів з незнайомими людьми. Художнє слово значно краще активізує дитячі мислення, пам'ять, увагу, уяву [53]. За допомогою творів художньої літератури, зокрема оповідань, казок, віршів, прислів'їв, приказок тощо можна ознайомити дітей з явищами та ситуаціями, які виходять за межі їхнього особистого досвіду.

Корисним та ефективним засобом, який сприяє формуванню безпечної поведінки в дітей дошкільного віку В. Цигода називає фізкультурно-оздоровчу роботу, зокрема організацію Днів здоров'я, спортивних свят та розваг. У процесі таких заходів дитина може стати учасником дійства, робити власні висновки, в неї формуються певні настанови для себе [114].

Однією з форм навчання та виховання дошкільнят є гра. Серед ефективних форм реалізації завдань з безпеки життєдіяльності дітей В. Куляс визначила ігровий тренінг, під час якого, на її думку, кожна дитина має можливість побувати в ситуації, яка подібна до життєвої, самостійно чи разом з однолітками знайти правильне рішення, відпрацювати алгоритм поведінки [112].

Одним з цікавих для дітей дошкільного віку видів діяльності є театралізована, зокрема гра-драматизація. Під час сприймання казкових, театральних героїв, як вказує Л. Шорохова, діти вчаться аналізувати, оцінювати поведінку інших людей, а потім – власні вчинки, в них виникає бажання допомогати, захищати тощо [118].

Важливе значення має і психологічна готовність дітей дошкільного віку до сприйняття відповідної інформації про небезпеку та до практичних дій у надзвичайних ситуаціях.

Як стверджує Л. Карнаух, у процесі виховання безпечної поведінки в дітей у соціальному середовищі необхідно враховувати їх вікові (підвищена рухова активність, довірливість, емоційність, безпосередність, наслідування тощо) та індивідуальні особливості розвитку на різних етапах дошкільного дитинства [52].

На важливості в роботі з дітьми враховувати властиві їм «вікові» страхи, спричинені високою емоційністю, малим життєвим досвідом та багатою уявою дітей наголошує О. Кононко. Під час поглиблення знань дітей про навколишнє, дорослі повинні формувати в них готовність до ситуацій, в яких вони можуть опинитися. Якщо життєва ситуація не буде містити елементів несподіванки і зрозуміла дитині, безпідставних страхів не виникне [61].

При формуванні безпечної поведінки в дітей дошкільного віку важливо враховувати вікові особливості дошкільнят, їхні індивідуальні можливості та досвід. С. Астахова наголошувала, що недостатність життєвого досвіду, беззахисність і невміння діяти в критичних ситуаціях роблять дитину

вразливою в усіх відношеннях. Тому, як діяти в різних проблемних ситуаціях, дитині повинні пояснити батьки та вихователі [85].

Як зазначає Л. Богданович, починаючи з дітей середнього дошкільного віку необхідно розповідати про властивості вогню, наслідки необачного з ним поводження. Потрібно пояснити дітям, чому є неприпустими розваги із сірниками та легко займистими речовинами [17].

З дітьми старшого дошкільного віку також необхідно продовжувати роботу з формування правил безпечної поведінки, варто поглиблювати їхні знання про правила пожежної безпеки, закріпити знання правил користування електроприладами. Діти мають навчитися користуватися телефоном: ввічливо і лаконічно вести розмови, знати номери телефони екстрених служб, вміти чітко повідомити їм необхідну інформацію (пожежа, травма тощо) [118].

На важливості навчання дитини правильному користуванню побутовими предметами наголошувала Л. Шорохова. Робота має бути таким чином організована, щоб дитина змогла відчувати не цінність свого життя та здоров'я, а й власні можливості щодо його зміцнення та збереження; необхідно підготувати дітей до чітких дій у небезпечних ситуаціях; сприяти вихованню самостійності та відповідальності [118].

У процесі ознайомлення з явищами природи дошкільнята мають дізнатися, що існують отруйні рослини, гриби та ягоди. Треба показати їх дітям на малюнках, пояснити, що їсти їх небезпечно для здоров'я, не варто також споживати зелені, недозрілі плоди, смоктати гілочки, листочки, адже це може призвести до різноманітних захворювань та отруєнь [22]. Як наголошує А. Богуш, не менш важливо навчати дітей обережно поводитися з тваринами (навіть свійськими), комахами, медузами, зміями тощо [20].

Дитина щодня зустрічається з різними людьми, а тому завдання вихователя – пояснити дітям, що люди бувають різні, близькі і чужі, тому необхідно бути обачними при контактах з незнайомими; навчити правил ввічливості. Діти повинні зрозуміти, що інколи за приємною зовнішністю та

ласкавими словами незнайомого дорослого може критися пряма загроза здоров'ю, а інколи і їх життю [21].

У процесі пізнавальної діяльності дошкільнят необхідно також знайомити з елементарними правилами дорожнього руху, які потім систематично закріплювати й доповнювати потрібно педагогам і батькам. Серед найбільш ефективних форм та методів освітньої роботи в закладі дошкільної освіти, які допомагають ознайомити дітей з Правилами дорожнього руху, є: заняття, екскурсії, цільові прогулянки, різні види ігор, літератури, використання наочності відповідної тематики, розваги, виставки тощо [42].

В. Цигода наголошує, що педагогам необхідно добирати такий зміст роботи, у процесі якого дитина відчувала не лише цінність свого життя та здоров'я, а й необхідність його зміцнення та збереження, готувати до чітких і правильних дій у небезпечних ситуаціях; сприяти вихованню самостійності та відповідальності. Важливо використовувати методи роботи, адекватні віковим особливостям дітей. Тому дитина старшого дошкільного віку повинна засвоїти навички практичної безпечної життєдіяльності й усвідомити, що її життя та здоров'я – це найдорожче багатство. [114].

Значна увага у формуванні безпечної поведінки в дітей має приділятися і батьками. Саме у процесі співпраці закладу дошкільної освіти з сім'ями вихованців можна досягти бажаного результату, зокрема дитина засвоїть основні правила поведінки у небезпечних ситуаціях. Здійснення такої роботи, досягнення в ній результату можливе лише при індивідуальному підході до кожної сім'ї. Коли батьки і вихователі стануть єдиним колективом, вони зможуть допомогати і підтримувати один одного [12].

Формування в дитини дошкільного віку свідомої безпечної поведінки в довкіллі має забезпечуватися, як зазначає В. Смірнова, позитивними прикладами рідних. Педагоги повинні переконати батьків, що не можна вимагати від дитини виконання будь-якого правила, якщо вони самі не завжди ними керуються. Розбіжності у вимогах до дитини з боку батьків вдома та вихователя в закладі дошкільної освіти можуть викликати в дитини почуття

образи, навіть агресії. Тому вихователі повинні зацікавити батьків перспективами подальшого розвитку дітей, зокрема розуміння і дотримання ними правил безпечної поведінки, зробити їх своїми однодумцями [58].

Як зазначає Н. Гавриш, батьки мають бути обізнані з: методами визначення рівня здоров'я дітей; основними положеннями здорового способу життя; взаємозалежністю усіх чинників, що впливають на здоров'я дитини та безпеку її життєдіяльності; особливостями психічного розвитку дітей дошкільного віку; знати про впливи на стан здоров'я соціально-економічних та побутових чинників; правилами безпечного користування природними ресурсами і предметами довкілля; шляхами передачі збудників різних хвороб; правилами надання першої допомоги у разі нещасних випадків, травматичних пошкоджень, порушеннях здоров'я; принципами побудови оздоровчих систем та способи активного відновлення фізичної і розумової працездатності; основними природними оздоровчими системами та підходами до профілактики різних захворювань; загальновідомими цінностями життя; значенням самопізнання, самовиховання та самовдосконалення для розвитку особистості; оздоровчими традиціями українського народу [34].

Дорослі, здійснюючи роботу щодо формування в дітей дошкільного віку безпечної поведінки в довкіллі, повинні вміти: організовувати сприятливі умови для життєдіяльності дитини; визначати власний стан здоров'я та дітей; аналізувати причини змін у здоров'ї дитини; піклуватися про здоров'я всіх членів родини; дотримуватися скрізь порядку, не завдавати шкоди довкіллю і вчити дітей цьому; дотримуватися правил поведінки і безпечного поводження в навколишньому середовищі; показувати на прикладах добрі справи і вчинки у повсякденному житті; використовувати арсенал методичних прийомів для регулювання поведінки дітей, враховуючи їхні вікові та психологічні особливості й можливості; формувати в дітей почуття відповідальності за власне здоров'я та безпеку і людей, які їх оточують; подбати про безпечне розташування різних предметів (особливу увагу звернути на ті, якими категорично заборонено користуватися дітям); залучати дітей до активної

діяльності, спрямованої на збереження і зміцнення здоров'я та прищеплення навичок безпечного поводження; підводити дітей до розуміння, що здоров'я та безпека життєдіяльності – це найцінніший скарб [58].

Усі заходи повинні мати на меті насамперед навчити дитину бачити та передбачати небезпеку, сформувати в неї правильний стереотип поведінки в небезпечних ситуаціях та свідоме бажання самостійно дбати про власне життя і здоров'я.

Дорослі також повинні уваги слід звертати на форми, методи і засоби роботи, що спонукають дошкільнят самостійно шукати виходи з непростих ситуацій, приймати виважені, продумані рішення [122].

В. Цигода визначив основні напрями роботи з формування навичок безпеки життєдіяльності в дітей дошкільного віку, зокрема: створення належних умов для безпечної життєдіяльності; формування елементарної життєвої компетентності з питань безпеки, виховання основ безпечної поведінки в дітей, а також культури в дорослих, відповідальне ставлення до дітей. Важливо не лише недопускати небезпечних ситуацій, а й вміти їх передбачати, по можливості, уникати, а за потреби – рішуче діяти [114].

Перелічені вище напрями роботи спрямовані на створення безпечних умов середовища життєдіяльності дітей; стимулювання в них умінь передбачати наслідки власних вчинків; вироблення навичок практичних дій під час виникнення надзвичайної ситуації [71, с.13].

Отже, питання про формування основ безпеки життєдіяльності в дітей дошкільного віку на сьогодні є дуже актуальним. Це, перш за все, пов'язано з потребою суспільства в соціально адаптованій особистості. Невизначеність сучасного навколишнього середовища вимагає не лише активності дорослих, а й умінь їх забезпечити належну підготовку дітей дошкільного віку до дій у різних ситаціях, які становлять загрозу життю і здоров'ю дитини.

1.3. Проєкти як засіб формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку

Серед засобів з формування безпечної поведінки в дітей дошкільного віку належить саме проєктам.

Проєкт – це комплексне навчання дітей у ситуаціях наближених до життя; це усвідомлене, осмислене внутрішнє бажання досягти певної цілі, отримати результат; це мета, прийнята і освоєна дітьми, актуальна для них самодіяльність, конкретна практична творча робота, поетапний рух до реалізації мети [4].

Проєкт – це послідовна діяльність, яка виконується для досягнення реальної мети та розв'язання життєвої проблеми (Р. Уоткінс) [4].

Проєкт – це будь-яка дія, що здійснюється від усього серця і з певною метою (В. Кільпатрик).

Первинне виникнення проєктів у педагогіці відбулося в контексті проблемного навчання, де проєктування розглядали як один із методів. Уперше цей метод був упроваджений американським педагогом та психологом ХІХ сторіччя Д. Дьюї, який вважав, що основним принципом навчання є «навчання за допомогою діяння», опанування знань через практичне застосування [16, с. 202].

Учень Д. Дьюї, американський професор В. Кільпатрик науково описав метод проєктів і спробував класифікувати його.

Метод проєктів не є принципово новим у світовій педагогіці. Автором теорії психолого-педагогічного проєктування для дітей дошкільного віку є вчені Т. Піроженко та С. Ладивір. Згідно з даною даною технологією, психолого-педагогічне проєктування – це проєкт (форма перспективного планування) діяльності дітей, в якому об'єднані: бажання й прагнення дітей; завдання педагога, які випливають із галузевої програми; варіативність форм, методів і засобів розвивальних дій вихователя; психологічні закономірності

природного розвитку спільної діяльності дітей і дорослого (від бажання - до творчого рівня реалізації задуму) [87, с. 8-13].

Теоретичне обґрунтування проєктної технології пропонують відомі науковці В. Зверєва, А. Овчиннікова, І. Чечель, М. Поташник, В. Лазарєв та інші.

Дана технологія, як наголошують науковці, передбачає наявність у дітей можливостей: самостійного пошуку засобів досягнення мети партнерів, часу й місця реалізації задуму; випробовувати свої сили, поєднуючи їх з бажаннями; практично застосовувати набуті знання й навички у взаємодії з дорослими та ровесниками; реалізовувати своє природне прагнення діяти творчо, активно виявляти своє ставлення до людей і середовища; діяти із проявами обдарованості реалізувати себе в умовах співпраці з однолітками, які здатні їх зрозуміти [85, с. 8-13].

Інтерпретація сучасних вчених методу проєктів неоднозначна.

А. Овчиннікова визначає проєктування як «особливий тип інтелектуальної діяльності, характерною основою якого є перспективна орієнтація, практично спрямоване дослідження». Розуміння сутності проєкту І. Чечелем полягає у представленні його як дидактичного засобу пізнавальної діяльності, розвитку креативності мислення і формування певних особистісних якостей. В. Гузеєв зараховує метод проєктів до цільноблочних, тобто розглядає його у рамках інтегральної освітньої технології [16, с. 203].

Як зазначає Н. Токаренко, метод проєктів відкриває значні можливості в розвитку вільної творчої особистості дитини, спроможності діяти самостійно, відповідно до ситуації; він співзвучний сучасним життєвим позиціям: дитина робить із задоволенням тільки те, що сама вибрала, те, що їй цікаво; знання, отримані дітьми, залишаються часом теорією, а мета методу проєкту – навчити застосовувати досліджувану теорію на практиці для вирішення конкретних завдань в реальному житті; індивідуальний темп роботи над проєктом забезпечує кожній дитині реалізацію власних можливостей згідно з її рівнем розвитку [104].

Ми ж розглядаємо проектування як засіб створення на діагностично-прогностичній основі цілісної системи, що забезпечує гарантоване досягнення спланованого результату.

Методика передбачає систему поетапної діяльності дітей і педагога за алгоритмом. На першому етапі педагог має найбільшу активність. Він створює ситуації, які викликають зацікавленість до запропонованої теми та емоційний підйом дітей. Після цього з'ясовує, що відомо і освоєно в діяльності дітьми з цієї теми. Перший етап закінчується визначенням мети.

На другому етапі виникають у дітей різні пропозиції, спрямовані на вирішення поставленої проблеми. На цьому етапі планується робота над проектом, яка розширює знання, вдосконалює навички в дітей, визначається місце кожного учасника проекту в ньому [95, с. 13].

На третьому етапі відбувається практичне втілення проекту. Діти працюють індивідуально, в підгрупах з матеріалами в різних видах діяльності за власним вибором. Під час роботи за темою проекту може відбуватися корекція задуму у зв'язку з виникненням несподіваних перешкод або знахідок не прогнозованих заздалегідь.

Четвертий етап проекту – презентація продукту. Форма презентації повинна бути яскравою, цікавою і продуманою таким чином, щоб висвітлити внесок кожної дитини, а також батьків та педагогів. На дійство можна запросити гостей (родичі: бабусі, дідусі, брати, сестри). Саме на цей час припадає найвища точка емоційного напруження, а тому її необхідно посилити соціальною значущістю проекту.

П'ятий етап – завершальний етап проекту. Він присвячений аналізу того, як відбувався проект. Але це не звіт перед педагогом та іншими дітьми «що я зробив чи запам'ятав», а скоріш згадування з опорою на символи і продукти проекту про те, як працював кожний над ним, самоаналіз своєї роботи, відкриттів, виявлення бажань і нових можливостей, задоволення від праці, колективної діяльності. В процесі обговорення можуть виникнути нові проблеми, які є поштовхом до нового проекту [93, с. 13].

Використання проєктної технології в роботі вихователів закладів дошкільної освіти, сімейних педагогів сприяє комплексній реалізації завдань дошкільної освіти, дає можливість кожному учасникові виявити свою індивідуальність, дозволяє залучити до активної співпраці батьків. Ця технологія має перспективи реалізації не лише в ЗДО, але й в умовах сім'ї.

Проєкти в закладі дошкільної освіти носять, як зазначає Н. Веракса, як правило, навчальний характер. Дошкільнята за своїм психофізіологічним розвитком ще не здатні самостійно від початку до кінця створити власний проєкт. Тому навчання необхідним умінням і навичкам є основним завданням вихователів [27].

Створювати проєкти разом з дітьми, як зауважує О. Євдокімова, можна починаючи з раннього віку. Під час використання проєктних технологій з дітьми раннього віку вихователь готує підґрунтя для більш повного сприйняття світу у старшому дошкільному віці. Тому тематику деяких проєктів можна не змінювати, але, переходячи з однієї вікової групи в іншу, змінювати їх інформативне наповнення [93].

Т. Піроженко наголошує, що на кінець п'ятого року життя, діти накопичують певний соціальний досвід, що дозволяє їм перейти на новий етап. Проєкти зі старшими дошкільниками набувають іншого рівня і на перший план виходить пізнавальна діяльність замість ігрової. Крім того, світогляд дитини починає потребувати дослідницької діяльності і дорослий, організуючи все, спонукає дітей до самостійної діяльності, яка можлива лише в старшому дошкільному віці. Саме тому проєктна діяльність набуває великого значення саме у старших дошкільників [85].

У дітей 6-го року життя, як зазначає Т. Піроженко, розвивається рівень проєктування. Перебудовуються стосунки з дорослими: дошкільники рідше звертаються до них з проханнями, активніше організують самостійну діяльність, у них розвивається самоконтроль. Діти здатні адекватно оцінювати власні дії і рішення, терпляче вислуховувати думки дорослого та інших учасників спільної діяльності [85].

Як зауважує Т. Піроженко, проєктна діяльність в закладі дошкільної освіти мотивує дитини саму шукати відповіді на його питання, отримуючи в процесі пошуку нові знання та вміння. Дорослі, виступаючи у ролі позитивних «лідерів», лише вміло задають відповідні напрями діяльності за допомогою планування. У групу «дорослих лідерів» входять не тільки власне працівники закладу дошкільної освіти, а й самі батьки, яким під час створення проєктів відводиться важлива роль. Таким чином, згладжується бар'єр між вихованням в закладі дошкільної освіти і домашнім вихованням [88].

Також, як зазначає Л. Швайка, реалізація будь-якого проєкту здійснюється в ігровій формі, шляхом залучення дітей до різних видів творчої та практично значущої діяльності, в безпосередньому контакті з різними об'єктами соціального середовища (екскурсії, зустрічі з людьми різних професій, ігри, практично корисні справи). Проєкт може реалізовуватися в будь-якому об'єднанні дошкільників (у групі, підгрупі, одночасно в декількох групах, по всьому закладу, між декількома закладами, із залученням батьків дошкільників, у соціумі мікрорайону); може бути розподілений на декілька вікових рівнів його реалізації [117].

Метод проєктів дозволяє дітям розглядати предмет дослідження з різних боків, використовуючи при цьому різні види діяльності. Як зазначає Н. Токаренко, використання проєктування в закладі дошкільної освіти призводить до підвищення пізнавальної активності дітей. Під час виконання завдань проєкту діти поступово переходять зі спостерігачів у діячів. Саме цей «перехід» є основною метою кожного вихователя. Саме завдяки цьому можна виростити з дитини особистість, яка хоче і може досліджувати навколишній світ, яка має хист до цього [56].

Процес створення проєктів розвиває пізнавальні навички в його учасників, уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати набуті знання на практиці, формує вміння самостійно конструювати власну діяльність. Саме проєктна діяльність в ЗДО дозволяє перетворити будь-який

колектив у згуртовану команду, члени якої зможуть спільно працювати над вирішенням навіть найскладніших і нетривіальних завдань [57].

За характером домінуючої діяльності проекти поділяють на дослідницькі, творчі, рольові, інформаційні, практико-орієнтовані. Залежно від типу проекту його реалізація потребує різних видів діяльності дітей, один з яких домінує [16].

Проектна діяльність може бути різною як за обсягом, так і за тривалістю (короткотривалі – упродовж дня, заняття та довготривалі – до двох тижнів, або більше). Усі проекти проводяться в межах закладу дошкільної освіти, але трапляються особистісні, індивідуальні проекти, які діти реалізують спільно з батьками [57].

Відповідно до шляхів розв’язання завдань проекти розподіляють за видами: прикладні, дослідницькі, інформаційні, рольово-ігрові. За характером координації виділяють проекти з безпосереднім та прихованим контролем. Залежно від кількості учасників проекту та характеру контактів у межах проекту визначають: індивідуальні, групові, колективні, в межах усього закладу, міські, всеукраїнські, міжнародні [16, с. 204].

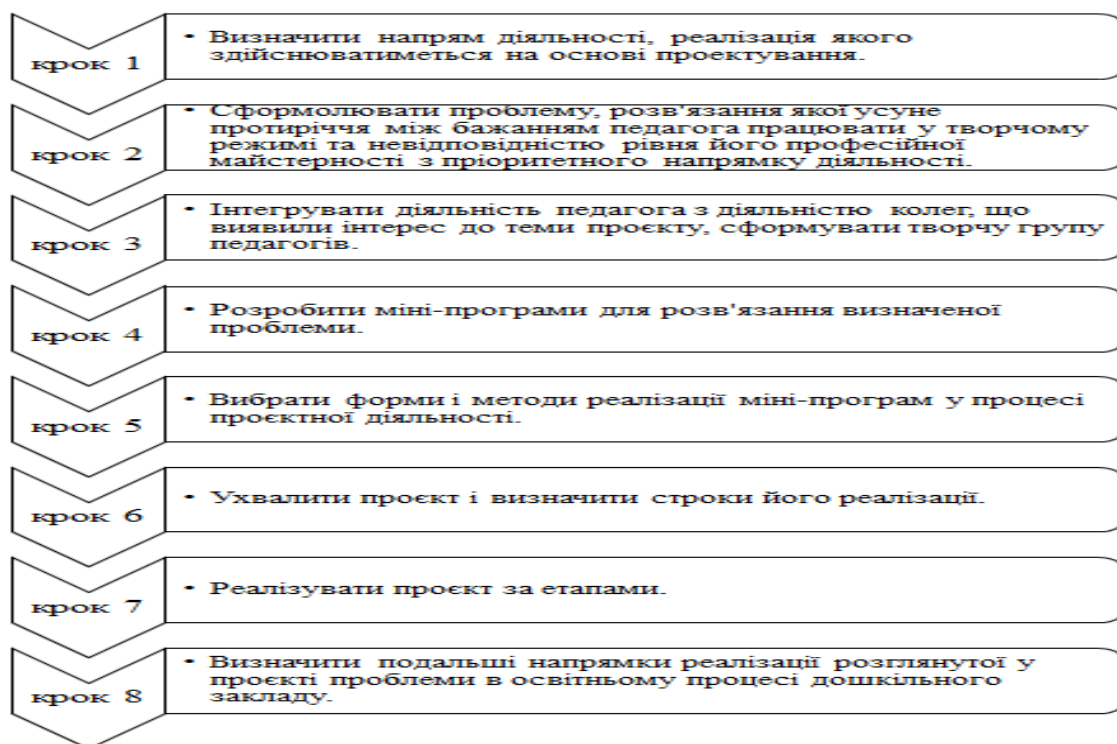

Рис. 1.1 Проектування педагогічної діяльності

На важливості врахування умов упровадження проєктної діяльності наголошувала Н. Токаренко, виділивши такі позиції:

- урахування вікових особливостей пізнавальних психічних процесів дітей дошкільного віку під час організації проєктної діяльності;
- психолого-педагогічні умови, які є основою для співпраці між педагогом і дітьми;
- співпраця та співтворчість вихователів, дітей, батьків, а інколи й усього колективу дитячого садка;
- побудова освітнього процесу не лише на логіці галузі знань, а на діяльності дитини, що має особистісний сенс для неї, підвищує мотивацію до навчання;
- застосування проблемних запитань, що спонукає дітей до пошуку відповідей на них;
- облаштоване розвивальне середовище для самостійної творчої діяльності дітей, яке створює педагог;
- отримання учасниками проєкту задоволення від відчуття впевненості в собі, спілкування одне з одним і від спільного розв’язання завдань проєкту [56, с. 59 – 60].

К. Андросович позитивними моментами технології проєктної діяльності з дітьми дошкільного віку виділяє: по-перше, зміну позиції вихователя – з носія готових знань він перетворюється в організатора пізнавальної, дослідницької діяльності дітей; по-друге, знання, набуті в ході реалізації проєкту, стають надбанням особистого дитячого досвіду; по-третє, змінюється психологічний клімат у групі; по-четверте, діти набувають вміння міркувати: вчаться ставити мету, добирати засоби для її досягнення, оцінювати наслідки; по-п’яте, розвитку комунікативних навичок: уміння домовлятися, приймати чужу точку зору, вміння відгукуватися на ідеї, що висуваються іншими, співпрацювати; по-шосте, самоконтроль, свідомо дисциплінованість у групі [4]. Таким чином, зв’язок соціального життя в групі з моральним вихованням і інтелектуальним розвитком забезпечує цінність розвитку особистості дитини.

Розглядати проєктну діяльність, як інноваційну технологію саме з позиції її спрямування на формування знань з безпечної поведінки, на думку К. Андросович, є найдоцільніше у сучасних умовах ЗДО [4].

Проєктна діяльність на заняттях дозволяє будувати освітній процес на активній основі, через перетворення позиції дитини із об'єкта в суб'єкт діяльності; дає змогу актуалізувати теоретичні знання на практиці, тим самим закріпивши їх.

Використання проєктної діяльності в закладі дошкільної освіти дозволяє значно підвищити самостійну активність дітей, розвивати творче мислення, вміння дітей самостійно, різними способами знаходити інформацію про цікаві для них предмети або явища і використовувати ці знання у своїй діяльності [4].

Залучення дітей до проєктної діяльності сприяє розкриттю їх творчого потенціалу, вихованню ініціативності, розвитку організаторських здібностей, подолання споглядального ставлення до життя.

Саме в цей період відбувається інтеграція між загальними способами розумової, мовленнєвої, рухової та іншими видами діяльності. Поліпшуються навички та вміння, активізується і збагачується словниковий запас, легко встановлюються контакти з дорослими та іншими дітьми, розвивається вміння самостійно мислити, робити висновки [4].

Л. Швайка сформулювала основні вимоги при організації проєктної діяльності:

- Дотримання рекомендацій державних документів про освіту, інструктивно-методичних документів, науково-педагогічних досліджень, чинних програм, методичних посібників.
- Дотримання умов організації навчання дітей особистої безпеки та змісту роботи з формування в дитини активної позиції щодо власного життя та здоров'я.
- Моделювання та аналіз відповідних ситуацій разом з дітьми у групі, проведення бесід, дидактичних, творчих та сюжетно-рольових ігор, заохочення вихованців до художньої творчості на тему безпеки життя,

максимальне використання навчально-методичних матеріалів та наочності (планів, альбомів, ілюстрацій, дитячої художньої літератури, відеофільмів тощо).

- Забезпечення дітей ігровим матеріалом (тематичними іграми та іграшками, атрибутами для творчих ігор тощо).
- Використання ділянок закладу для закріплення навичок поведінки в умовах загрози або виникнення небезпечних ситуацій [115].

Методологічними принципами проєктів є: особистісно-діяльнісний підхід, визнання самоцінності кожної дитини; варіативно-програмний підхід; партнерство, рівноправна співпраця дітей і дорослих [16, с. 205].

Планування навчально-виховної роботи щодо формування безпечної поведінки дітей за проєктною моделлю не обмежує дій педагогів жорсткими нормами побудови освітнього процесу. Проте дуже важливо, щоб самі педагоги чітко усвідомлювали і прописали кожен крок проєктування спільної діяльності з дітьми. Технологія проєктування зорієнтована на співпрацю та партнерство як між дітьми, так і між дорослими.

Отже, впровадження проєктної діяльності в освітній процес дошкільного закладу в контексті формування безпечної поведінки дітей є перспективним напрямом роботи, адже сприяє вихованню самостійної, творчої особистості, здатної приймати рішення, ставити цілі, планувати свою діяльність і прогнозувати її результати.

Висновки до першого розділу

Таким чином, здійснивши аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування безпечної поведінки, з'ясували, що саме в дошкільний період дитинства закладається підґрунтя світогляду, базис особистісної культури, формується образ світу і ціннісне ставлення до себе, природи, довкілля.

Модернізація освітнього процесу в межах компетентнісного підходу як нового концептуального орієнтиру спрямовується на підготовку дитини до дій у різних ситуаціях сучасного швидкозмінного соціального світу та прийняття єдино вірного, найбільш доцільного для збереження життя і здоров'я рішення.

Важливим фактором формування безпечного способу життєдіяльності є середовище перебування дитини – заклад дошкільної освіти. Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» заклад дошкільної освіти повинен створити безпечні та нешкідливі умови розвитку, виховання та навчання дітей, режим роботи, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я відповідно до санітарно-гігієнічних вимог та забезпечити їх дотримання; сформувати в дітей гігієнічні навички та основи здорового способу життя, норми безпечної поведінки; сприяти збереженню та зміцненню здоров'я, розумовому, психічному й фізичному розвитку дітей.

При формуванні безпечної поведінки в дошкільнят важливо враховувати вікові особливості дошкільнят, їхні індивідуальні можливості та досвід. Важливе значення має і психологічна готовність дітей до сприйняття відповідної інформації про небезпеку та до практичних дій у надзвичайних ситуаціях. Навчально-пізнавальна діяльність має бути інтегрованою, поєднувати різні розділи програми.

Можна сказати, що питання про формування основ безпеки життєдіяльності є актуальним. Це, перш за все, пов'язано з потребою суспільства в соціально адаптованій особистості. Невизначеність сучасного навколишнього середовища вимагає не тільки високу активність людини, але і його вміння, здібності, адекватну поведінку.

Розкрито значення проєктної діяльності у сучасному закладі дошкільної освіти та її спрямування на формування безпечної поведінки дітей. Так, проєкт направлений на формування в дошкільників теоретичних знань й практичних умінь та навичок, що не тільки реалізують активну життєву позицію щодо власного життя та власної безпеки, озброєння їх знаннями та навичками

безпечної поведінки вдома, на вулиці, у дитячому садку тощо, збереження та зміцнення здоров'я, формування здорового способу життя дошкільнят.

Усі заходи повинні мати на меті насамперед навчити дитину бачити та передбачати небезпеку, сформувати в неї правильний стереотип поведінки в небезпечних ситуаціях та свідоме бажання самостійно дбати про власне життя і здоров'я.

Використання різних форм і методів, залучення батьків до співпраці, творчість педагогів, дипломатичність – запорука успішної взаємодії ЗДО і родини. Здійснення роботи з формування безпечної поведінки дітей, досягнення в ній справжнього успіху можливі лише при індивідуальному підході до кожної сім'ї.

Проектна діяльність науковцями розглядається як інструмент, який покликаний формувати в дошкільників уявлення про: запобіжні заходи; потенційно небезпечні предмети; джерела небезпеки в побуті, природі; поведінку з незнайомими людьми; ціннісне ставлення до здоров'я; дотримання навичок безпечної поведінки; пізнавальну потребу до аналізу власних дій та самоаналізу власної безпечної діяльності. А в сукупності досягнення, вище зазначених завдань, сприяє формуванню якісної системи знань у дошкільників.

Ми ж розглядаємо проектування як засіб створення на діагностично-прогностичній основі цілісної системи, що забезпечує гарантоване досягнення спланованого результату.

У процесі використання проектної діяльності виявляються інтереси дитини, розвивається партнерський стиль взаємодії між дорослими і дітьми, активно підтримується самостійність.

Тому доцільним засобом у забезпеченні формування безпечної поведінки ми вважаємо проектну діяльність, яку слід використовувати в сучасному закладі дошкільної освіти.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ПРОЄКТІВ

2.1. Характеристика рівнів сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку

Аналіз актуальних аспектів теорії та педагогічної практики з проблеми формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку виявив можливість реалізації даного процесу. З цією метою нами було організовано і проведено педагогічний експеримент, який включав три етапи: констатувальний, формувальний і контрольний. Експериментальна робота проводилась у Кременчуцькому закладі дошкільної освіти (ясла-садку) 68 Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області. В експерименті взяли участь діти двох груп «Чомусики» і «Живчики» старшого дошкільного віку (55 дітей), їх вихователі (8 осіб) та батьки (40 осіб).

На першому етапі (констатувальному) нами було проаналізовано Базовий компонент дошкільної освіти, чинні комплексні програми з метою з'ясування змісту і завдань із формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку, визначено критерії, показники, схарактеризовано та виявлено рівні сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку.

На другому етапі дослідження (формувальному) нами був розроблений та впроваджений проєкт з метою формування в старших дошкільників безпечної поведінки.

На третьому етапі дослідження (контрольному) встановлено кінцевий результат проведеного експерименту, визначена ефективність використання проєктної діяльності при формуванні безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку.

Так, у Базовому компоненті дошкільної освіти передбачено дати дитині відповідні знання, прищепити вміння і навички безпечної поведінки.

Визначено, що дошкільник усвідомлює цінність здоров'я, його значення для повноцінної життєдіяльності; володіє елементарними знаннями про основні чинники збереження здоров'я; дотримується правил здоров'язбережувальної поведінки; розуміє, що – шкідливо, а що - корисно для організму. Також у зміст БКДО передбачено такі результати навчання: «диференціює поняття «безпечне» і «небезпечне», усвідомлює важливість безпеки життєдіяльності (власної та інших людей); знає правила поведінки з незнайомими людьми, орієнтується у правилах поводження з незнайомими предметами та речовинами; пожежної та електробезпеки; користуванні транспортом; в основних знаках дорожнього руху тощо. Знає правила безпечного перебування вдома, у закладі дошкільної освіти, на вулиці, на воді, льоду, ігровому, спортивному майданчиках. Усвідомлює до кого можна звернутися за допомогою в різних ситуаціях; дотримується правил здоров'язбережувальної поведінки. Повідомляє дорослому про погане самопочуття, під його керівництвом виконує необхідні лікувально-профілактичні процедури. Дитина демонструє здатність скористатися номером телефону основної служби допомоги (пожежна, медична, міліція). Володіє навичками безпечної поведінки при агресивному поводженні однолітків або дорослих» [9].

У чинних комплексних програмах з дошкільної освіти: «Впевнений старт», «Українське дошкілля», «Дитина», «Соняшник», «Дитина в дошкільні роки» викладено вимоги щодо забезпечення життєдіяльності дітей. Для їх реалізації робота має вестися в таких напрямках: створення належних умов для безпечної життєдіяльності; формування елементарної життєвої компетенції з питань безпеки, виховання основ безпечної поведінки у дітей, а також культури безпеки у дорослих, відповідального ставлення до життя та здоров'я дітей.

В освітній програмі для дітей від 2 до 7 років «Дитина» визначено такий зміст педагогічної роботи як: формування навичок адекватно оцінювати власні вчинки, передбачати можливість наслідків власних дій, справедливого оцінювання вчинків інших; формування знань про особливості поведінки в разі небезпеки, уміння звертатися про допомогу до дорослих, досвіду безпечної

поведінки в місцях скупчення людей; поглиблювати знання про професії людей у поліклініці, про роботу «швидкої допомоги», пожежної служби, служби порятунку (МНС). Продовжувати формувати навички безпечної поведінки в суспільстві. Закріплювати знання правил поводження з предметами побуту (скляним, крихким посудом, гострими, ріжучими предметами (столовими приборами, швейними інструментами тощо), електроприладами). Формувати навички обережного поводження з медичними препаратами, побутовою хімією. Продовжувати знайомити з правилами протипожежної безпеки з професією пожежника, правилами дорожнього руху та дорожніми знаками, з правилами поведінки в громадському транспорті, на зупинках» [42].

У програмі «Я у Світі» визначено безпеку організму та рухової активності. В організації життєдіяльності педагог орієнтується на те, що в дитини відмічаються високі темпи приросту показників швидкості руху, тривалості рухових та швидко-силових дій. Це спричиняє суперечності між потребою в руховій активності та можливостями її реалізувати в бажаний момент, запланований спосіб, у потрібному темпі та тривалості. Дорослий спрямовує увагу на формування в дитини уміння співвідносити свої прагнення з його вимогами, сплановані рухові дії з діями інших дітей та розмірами приміщення (території). Педагог усвідомлює: хоча дитина легше встановлює зв'язок між своїми намірами та ймовірністю безпечно їх реалізувати, її можливості передбачити ризики поки що вельми обмежені. З допомогою дорослого вона може розповісти про те, як оберігати свій організм від ризиків у приміщенні та за його межами, що може трапитися внаслідок надмірно швидких рухів, демонстрації своєї сили, перевантаження. Враховуючи, що дитині поки що непросто скористатися знаннями правил безпеки рухів на практиці, педагог спрямовує зусилля на розширення її практичного досвіду, вправляє в умінні поводитися компетентно в нових умовах, орієнтуватися на межі схвалюваної та неприйнятної поведінки [122, с. 258].

За підтримки педагога дитина здатна пригадати небезпечні ситуації та їх наслідки для себе й інших людей, свідомо актуалізувати засвоєні правила

безпечної поведінки (як доцільно діяти і чому) та наявні обмеження (як і чому вчиняти не варто). Завдяки виховним впливам вона намагається обережно поводитися у травмонебезпечних ситуаціях, може розповісти дорослому про ймовірні ризики, намагається привчати до виконання правил доцільної поведінки менших за себе дітей. У процесі взаємодії дитина демонструє дорослому безпечну поведінку на вулиці, у транспорті, громадських місцях та очікує на його схвалення. У суперечці з однолітками намагається утриматися від застосування сили та агресивних дій, розв'язати конфлікт у мирний спосіб. Пояснення дорослих та вправління сприяють не лише розвитку довірливих стосунків зі сторонніми людьми, а й усвідомленню того, що приємна зовнішність не завжди збігається з добрими намірами. Дитина усвідомлює, що слід остерігатися ситуацій насильницької поведінки незнайомих дорослих; знає, як слід поводитися, якщо чужа людина дзвонить у двері квартири. Ефективна організація життєдіяльності сприяє тому, що дитина зберігає дистанцію та не дражнить чужого собаку, утримується від бажання взяти на руки прибудну кішку, проте готова разом із дорослим їх нагодувати. Збагачується досвід компетентної поведінки в незнайомих ситуаціях та нових умовах життя [121, с. 269].

Метою програми «Впевнений старт» є збагачення досвіду взаємодії дитини старшого дошкільного віку з соціальним та природним оточенням через організацію специфічно дитячих видів діяльності, які формують відповідні життєві компетентності та якості психологічної зрілості [79].

Програма «Світ дитинства» спрямована на забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини 4–6 років, її психічного і фізичного здоров'я, виховання ціннісного ставлення до природного, предметного й соціального довкілля, до самої себе, формування механізмів соціальної адаптації, набуття освітніх компетенцій, реалізація творчого потенціалу дитини в різних видах діяльності.

Набуття різних видів компетенцій дитиною відбувається в різних видах діяльності: ігровій, сенсорно-пізнавальній, мовленнєвій, художньо-

мовленнєвій, образотворчій, предметно-практичній, художньо-продуктивній, трудовій тощо [99].

Змістом педагогічної діяльності освітньої лінії «Особистість дитини» визначено:

- формування уявлення: про «безпечні» та «небезпечні» для людини ситуації та способи поведінки в них; правила пожежної та електробезпеки, безпеки на воді, льоду, вдома, на ігровому та спортивному майданчиках, із незнайомими предметами та речовинами, матеріалами; алгоритм поведінки під час пожежі; правила поведінки з незнайомими людьми, при агресивному поводженні однолітків та дорослих, а також у ситуації, коли дитина загубилася;
- формування та закріплення вміння: дотримуватися правил перебування в закладі дошкільної освіти, поводження з тваринами, рослинами; користування безпечними та шкідливими речовинами, матеріалами; давати інформацію про себе;
- поглиблення знань: про правила дорожнього руху та дорожні знаки, спеціальний транспорт, його призначення та можливості виклику, правила безпечної поведінки у міському транспорті, під час їзди на велосипеді. Ознайомлення з працею співробітників ДАІ [99].

Програма «Дитина у світі дорожнього руху» є парціальною програмою, в якій конкретизовано освітні завдання з формування в дітей дошкільного віку елементарних уявлень про правила дорожнього руху, вмінь та навичок безпечної поведінки на вулицях міста (села), у транспорті; подано орієнтовні показники компетентності маленьких учасників дорожнього руху (як пішоходів і пасажирів) за різними віковими групами; розкрито практичні шляхи розв'язання програмових завдань [42].

Метою парціальної програми з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку «Про себе треба знати, про себе треба дбати» є теоретичне обґрунтування, структурування, визначення обсягу і змісту програмових завдань з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності для дітей

дошкільного віку. Також у програмі схарактеризовано основні види дитячої діяльності та форми її організації, у ході якої вони отримують інформацію про власний організм і основні рекомендації щодо догляду за тілом, розкрито шляхи, засоби та умови забезпечення повноцінного валеологічного виховання, формування навичок здорового способу життя, профілактики впливу небезпечних і шкідливих чинників, вироблення схеми дій в умовах надзвичайних ситуацій [71]

Таким чином, аналіз програм свідчить, що в кожній з них укладачі передбачили завдання щодо формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку.

Нами також було проаналізовано плани роботи вихователів старших груп «Чомусики» і «Живчики» з метою з'ясування, яким чином вирішуються завдання з формування безпечної поведінки в дошкільників. Аналіз освітньо-виховної документації засвідчив, що формуванню безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку приділяється увага, але не систематично. Робота планується педагогами на різних заняттях з ознайомлення з довкіллям, з конструювання, з художнього образотворення тощо та у повсякденні.

Наприклад, метою проведення сюжетно-рольової гри «Азбука дороги» вихователями було визначено: формувати в дітей навички безпечної поведінки на дорозі, вулиці; закріплювати знання з правил дорожнього руху; вчити розрізняти дорожні знаки та їх значення; розширювати знання дітей про громадський транспорт і призначення світлофора; збагачувати словниковий запас, сприяти розвитку мовлення, закріплювати знання про професії: водій, регулювальник, поліцейський; виховувати дисциплінованість, культуру пішохода, відповідальність за наслідки своїх дій на дорозі.

На цьому ж етапі дослідження нами було проведено анкетування вихователів Кременчуцького ЗДО № 68 щодо з'ясування на скільки вихователі розуміють поняття «безпечна поведінка» і які засоби, форми, методи, прийоми використовують з метою формування безпечної поведінки в дітей старшого

дошкільного віку. Запропонована вихователям анкета подана в додатку Г. Проаналізуємо відповіді вихователів.

На запитання «Як Ви розумієте поняття «безпека життєдіяльності дитини»?» ми отримали такі відповіді: 76% вихователів дали повну відповідь, вказавши, що безпека життєдіяльності дитини – «це формування в дітей основ здорового способу життя, норми безпечної поведінки», водночас 24% – дали не повну відповідь, без конкретизації змісту.

Загалом більшість вихователів в основному правильно розуміють зміст поняття «безпека життєдіяльності дитини».

Відповідаючи на запитання «Що ж таке безпека дитини і які обов'язки дорослих?» 85 % вихователів дали правильну відповідь, а саме: «Безпека дитини – це те, що не завдає шкоди організму, стану здоров'я та поведінці в соціумі. Серед обов'язків дорослих назвали: захищати від будь-якої небезпеки: предметів, речовин, людей, різних непередбачуваних ситуацій та іншого, що може становити загрозу здоров'ю та життю; проводити роз'яснювальну роботу про правила безпечної поведінки в суспільстві.

На запитання «Які засоби Ви використовуєте з метою формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку?» ми отримали такі результати: 50% вихователів використовують сюжетно-ролові ігри, 30% вихователів – іграшки, ілюстрації, картини, художню літературу, відеофільми; 10 % - вказали на середовище (предметно-розвивальне); 10 % вихователів назвали проекти. Як бачимо, проекти з метою формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку використовує лише незначна кількість вихователів.

На запитання «Які методи і прийоми Ви використовуєте з метою формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку?» ми отримали такі результати: 100% вихователів використовують такі методи: бесіда, розповідь, читання художніх творів, розглядання предметних і сюжетних картин і проведення бесіди за їх змістом, перегляд кінофільмів і бесіда за їх змістом, ігровий метод. Отже, у процесі формування безпечної

поведінки в дітей старшого дошкільного віку вихователі використовують низку методів і методичних прийомів. Проте жоден з вихователів не назвав метод проєктування.

На запитання про те, на яких заняттях ви плануєте роботу з формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку, 55 % респондентів відповіли, що робота планується на комплексних, тематичних, інтегрованих заняттях; 45 % - перерахували не всі види занять в ЗДО.

На останнє запитання «Яким чином Ви закріплюєте отримані дітьми знання про безпечну поведінку?» отримані такі відповіді: 50% вихователів відмітили, що закріплюють отримані знання про безпечну поведінку під час ігор, 30% педагогів – у процесі трудової діяльності, 20% респондентів – під час образотворчої діяльності. Таким чином, 50% вихователів відзначили, що отримані дітьми знання про безпечну поведінку закріплюють в ігровій діяльності, водночас вони не уточнили, які ігри було організовано з дітьми, на занятті чи поза ним.

Отже, анкетування вихователів показало, що вони приділяють увагу формуванню безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку, проте рідко з цією метою вихователі використовують проєкти.

Для продовження констатувального етапу експерименту ми визначили критерії, показники та схарактеризували рівні сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку, підібрали методики для проведення діагностування.

Когнітивний з показниками: знання правил техніки безпеки в побуті, правил поводження з потенційно небезпечними предметами; алгоритму дій у небезпечних ситуаціях.

Мотиваційний з показниками: бажання дитини дотримуватися правил безпечної поведінки; бажання наслідувати авторитетного дорослого (батьків, вихователя, дідуся, бабусю), які у власному житті дотримуються правил безпечної поведінки.

Діяльнісний з показниками: вміння діяти в конкретних життєвих ситуаціях згідно з правилами поведінки в побуті і вміння правильного поводження з потенційно небезпечними предметами відповідно до алгоритму дій.

На основі зазначених критеріїв та показників було визначено три рівні сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку:

Високий рівень сформованості безпечної поведінки характерний для дітей старшого дошкільного віку, які знають правила техніки безпеки в побуті, правила поводження з предметами, які несуть небезпеку; знають алгоритм дій під час небезпечних ситуацій; у яких наявне бажання дотримуватися правил безпечної поведінки, бажання наслідувати авторитетного дорослого, зокрема батьків, вихователя, дідуся, бабусю, які у власному житті дотримуються правил безпечної поведінки; вміють правильно діяти в конкретних життєвих ситуаціях згідно з правилами поведінки в побуті, вміють правильно поводитися з потенційно небезпечними предметами відповідно до алгоритму дій.

Середній рівень сформованості безпечної поведінки характерний для дітей старшого дошкільного віку, які не знають всі правила техніки безпеки в побуті, правила поводження з потенційно небезпечними предметами; не розуміють всіх алгоритмів дій у небезпечних ситуаціях; не завжди виявляють бажання дотримуватися правил безпечної поведінки; бажання наслідувати авторитетного дорослого (батьків, вихователя, дідуся, бабусю), які у власному житті дотримуються правил безпечної поведінки; не завжди діють правильно в конкретних життєвих ситуаціях згідно з правилами поведінки в побуті, не завжди правильно поводяться з потенційно небезпечними предметами відповідно до алгоритму дій.

Низький рівень сформованості безпечної поведінки характерний для дітей старшого дошкільного віку, які маже не знають правил техніки безпеки в побуті, правил поводження з потенційно небезпечними предметами; алгоритм дій у небезпечних ситуаціях; в яких інколи виникає в них бажання дотримуватися правил безпечної поведінки; бажання наслідувати

авторитетного дорослого (батьків, вихователя, дідуся, бабусю), які у власному житті дотримуються правил безпечної поведінки; діють в конкретних життєвих ситуаціях згідно з правилами поведінки в побуті лише при допомозі вихователя, не вміють правильно поводитися з потенційно небезпечними предметами відповідно до алгоритму дій.

До кожного з критеріїв нами було дібрано експериментальні завдання.

Когнітивний критерій.

З метою визначення знань дітьми старшого дошкільного віку правил техніки безпеки в побуті, правил поводження з потенційно небезпечними предметами; алгоритм дій у небезпечних ситуаціях ми запропонували дітям *вправу «Безпечні і небезпечні предмети».*

Мета вправи: виявити наявні в дітей знання безпечної поведінки з різними предметами та вміння називати відповідний алгоритм дій у певній ситуації.

Хід виконання. Дітям пропонувалося розглянути картки, поміркувати, обрати та назвати картки із зображенням небезпечних предметів, які загрожують життю та здоров'ю людини. Назвати правила поведінки з ними чи розповісти, як діяти в небезпечних ситуаціях із цими предметами.

Вправа «Дія – наслідок».

Мета вправи: виявити вміння дітей встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати дії, пояснювати їх.

Хід виконання. Дітям пропонувалося розглянути малюнки. А потім з'єднати малюнки, на яких зображені неправильні дії дітей (у квадратах) з їх

наслідками (у колах). Дітям, які вже виконали завдання, пропонували пояснити свій вибір, формулюючи правила.

1. Не займай! Каструля з окропом – можеш обшпаритися!
2. Не куштуй мийних засобів – можеш отруїтися!
3. Не наближайся до ввімкненої гарячої духовки – можеш обпектися!
4. Не наближайся до ввімкненої плити з відкритим вогнем – може загорітися волосся й одяг!
5. Не повертай ручки газової плити – можеш отруїтися газом!

Бесіда «Про безпеку знаємо, про безпеку дбаємо».

Мета бесіди: виявити знання дітей про безпечну поведінку в різних ситуаціях: вдома, на вулиці, з незнайомими людьми та предметами.

Хід виконання. Діти пропонувалося обрати незвичайні кульки (кіндери) із сюжетною картинкою та відповісти на запитання заїх змістом

1. Чому не можна брати чужі речі?
2. Чи можна сидіти на підвіконні, коли відкрите вікно? Чому?
3. Де можна гуляти на вулиці взимку?
4. Що пропонує чоловік хлопчикові на картинці? Чому ти так думаєш?
5. Де під час прогулянки може підстерігати небезпека?
6. Що робити, коли в ти вдома один, а в двері подзвонили?

Оцінювання:

За повну, правильну відповідь дитини, яка відповідала високому рівню сформованості безпечної поведінки, ми ставили 3 бали; відповідь, яка відповідала середньому рівню, ми оцінювали 2 балами і відповідь, яка відповідала низькому рівню, була оцінена 1 балом. Відсутня відповідь оцінювалася 0 балів. Отже, високий рівень мала дитина, яка отримала 8-9 балів, середній рівень – 4-7 балів, низький – 0-3 бали.

Проаналізуємо отримані результати.

Кількісні результати виконання дітьми завдань за когнітивним критерієм подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Рівні сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку за когнітивним критерієм (%)

Група	Рівні сформованості безпечної поведінки (%)		
	Високий	Середній	Низький
<i>Експериментальна</i>	21	49	30
<i>Контрольна</i>	15	45	40

Як засвідчують результати виконання завдань, високий рівень сформованості безпечної поведінки за когнітивним критерієм продемонстрували 21% дітей експериментальної та 15% дітей контрольної груп. Діти з легкістю обрали та назвали картки із зображенням небезпечних предметів, які загрожують життю та здоров'ю людини, встановлювали причинно-наслідкові зв'язки під час виконання другої вправи, називали правила поведінки у небезпечних ситуаціях на обраній картинці. Так, Катя С. під час виконання першої вправи серед переліку карток обрала ножиці, розповіла, що ножиці потрібно передавати кільцями вперед, різати ножицями сидячи за столом, тримати їх і не розмахувати руками; Святослав Г. під час виконання другої вправі вірно поєднав усі зображення та зумів пояснити всі ситуації; Маргарита О. обрала картку із зображенням, де хлопчик сидить на підвіконні і чітко змогла пояснити, що у відкрите вікно виглядати не можна, а тим більше сидіти на підвіконні, бо можна випасти.

49% дітей експериментальної та 45% контрольної груп продемонстрували середній рівень сформованості безпечної поведінки за когнітивним критерієм. Діти, віднесені до цього рівня, не знають всі правила техніки безпеки в побуті, правила поводження з потенційно небезпечними предметами; не розуміють всі алгоритми дій у небезпечних ситуаціях. Так, Захар З. допустився декілька помилок при виборі карток із зображенням небезпечних предметів та відповідав, «якщо використовувати їх обережно, то ними гратися можна». Кирил К. припустився однієї помилки при з'єднуванні картинок із другої вправи та не зовсім чітко зумів пояснити свій вибір. Маринка Т. обрала зображення, де хлопчик знаходить торт, та сказала, що можна подивитися, що в коробці, але брати її собі не можна без дозволу.

30% дітей експериментальної та 40% – контрольної груп показали низький рівень знань з правил безпечної поведінки. Вони не могли без допомоги вихователя виокремити картки зі зображенням небезпечних предметів та назвати їх, вони не орієнтуються у правилах поводження з потенційно небезпечними предметами; не змогли самі назвати правил

поводження з потенційно небезпечними предметами; вони називали хибні дії у небезпечних ситуаціях. Так, Максим М. обрав зображення праски, ліків, голки, але не зміг самостійно назвати правила поведінки з ними; Богдана Г. не змогла самостійно поєднати ілюстрації під час виконання другої вправи. Женя К. не зміг пояснити, яка саме небезпечна ситуація зображена на обраній картинці.

Мотиваційний критерій

З метою з'ясування бажання дитини дотримуватися правил безпечної поведінки; бажання наслідувати авторитетного дорослого (батьків, вихователя, дідуся, бабусю), які у власному житті дотримуються правил безпечної поведінки ми запропонували дітям:

- переглянути мультфільм «Сірники – не іграшка, вогонь – не забава» і оцінити поведінку двох сестричок, коли вони залишилися вдома одні. Запропонували відповісти на питання: А якщо б ви з братиком чи сестричкою опинилися вдома самі, чи ви б дотримувалися правил поведінки із сірниками? А чи звертали ви увагу як поведуться з сірниками, електроприладами батьки, вихователь? А ви б хотіли так робити, як вони?

- виконати вправу «Так чи ні». Для цього дітям пропонувалося за допомогою сигнальних карток червоного і зеленого кольору визначити правильність твердження.

- Зелена картка значить, що ви «згодні» з моїм твердженням, червона – навпаки, ви абсолютно проти - «не згодні».

1. Я люблю гратися з сірниками, коли мами немає вдома.
2. Коли я залишаюсь вдома на самоті, мені сумно, тому я розглядаю малюнки до відомих казок в улюбленій книжці
3. Коли я залишаюсь вдома сам, я розважаюсь, якщо вмикаю газову плиту. Це дуже цікаво!
4. Один мій приятель любить самостійно вмикати електричні прилади та дивитися, що ж відбувається в середині.

5. Коли я залишаюсь вдома сам, я дуже весело проводжу час: малюю, ліплю, читаю, співаю.

6. Найцікавіша розвага розпочинається саме тоді, коли вода з-під крана ллється на підлогу. Ось тоді можна запускати кораблики та грати в мореплавців.

7. Коли я залишаюсь вдома сам, я – найголовніша людина! Ось чому, на правах головного, я уважно слідкую за порядком вдома: охайністю та приміщення, його безпекою.

8. Коли я залишаюсь вдома сам, я люблю виглядати з вікна, стоячи на підвіконні й роздивлятися навкруги.

- пограти в гру *«Казка нас всьому навчить»*. Дітям пропонували покрутити чарівну стрілочку, на секторі, де вона зупиниться, назвати казку та її героїв, висловити своє ставлення до поведінки героїв.

Оцінювання:

За повну, правильну відповідь дитини, яка відповідала високому рівню сформованості безпечної поведінки, ми ставили 3 бали; відповідь, яка відповідала середньому рівню, ми оцінювали 2 балами і відповідь, яка відповідала низькому рівню, була оцінена 1 балом. Відсутня відповідь оцінювалася 0 балів. Отже, високий рівень мала дитина, яка отримала 8-9 балів, середній рівень – 4-7 балів, низький – 0-3 бали.

Кількісні результати виконання дітьми завдання за мотиваційним критерієм подано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Рівні сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку за мотиваційним критерієм (%)

Група	Рівні сформованості безпечної поведінки (%)		
	Високий	Середній	Низький
<i>Експериментальна</i>	20	48	32
<i>Контрольна</i>	12	48	40

Як засвідчують результати, високий рівень продемонстрували 20% дітей експериментальної та 12% контрольної груп. Такі діти виявили бажання оцінити поведінку дівчаток, вони звертали увагу на поведінку дорослих із небезпечними предметами і хотіли б наслідувати дорослих, які дотримуються правил поводження з ними, називали казки та розповідали про небезпечні

пригоди головних героїв. Так, Маргарита розповіла, що без дозволу дорослих брати коробку з сірниками не можна, це призведе до пожежі, а якщо виникла пожежа необхідно зателефонувати батькам або викликати пожежників. Аліса В. впевнено розподілила всі твердження на правильні та неправильні і пояснила, що вона завжди дотримується правил безпеки і не робить погано. Святік Ч. швидко визначив назву казки «Котик і Півник» та розповів, як і чому півника викрала лисиця, а також зумів придумати новий сюжет для казки, де півник виявився «слухняним і не вийшов до лисички».

48% дітей експериментальної та 48% дітей контрольної груп продемонстрували середній рівень сформованості безпечної поведінки за мотиваційним критерієм. У дітей, віднесених до цього рівня, не завжди є бажання дотримуватися правил безпечної поведінки з сірниками; бажання наслідувати авторитетних дорослих (батьків, вихователя, дідуся, бабусю), які у власному житті дотримуються правил безпечної поведінки. Пригоди героїв казок вони не приймають на свій рахунок, вважають, що таке може статися лише в казці. Наприклад, Максим М. на запитання: Чи дотримувався б правил поведінки з сірниками? відповів, що не завжди, колись спробував їх запалювати, хоч і розуміє, що це небезпечно. Софія К. іноді трохи сумнівалася у визначенні правильності тверджень під час другої вправи, тому із запізненням піднімала сигнальні картки. Катя Т. під час гри «Казка нас усьому навчить» правильно назвала казку, розповіла її сюжет, але не змогла придумати інше завершення казки, щоб герой уникнув небезпеки.

32 % дітей експериментальної та 40 % контрольної груп дітей показали низький рівень сформованості безпечної поведінки за мотиваційним критерієм. Діти, які були віднесені до цього рівня не виявляли бажання дотримуватися правил безпечної поведінки; бажання наслідувати авторитетного дорослого (батьків, вихователя, дідуся, бабусю), які у власному житті дотримуються правил безпечної поведінки; вважають, що таких небезпечних ситуацій, як у казках з героями, з ними не може трапитися. Наприклад: Захару. З і Іллі М. знову потрібна була допомога вихователя, бо діти під час перегляду

мультфільму були неухважні, тому не зуміли пояснити поведінку сестричок з мультфільму. Святік Г. під час виконання другої вправи весь час поглядав, які картки піднімали діти групи, бо сам не міг визначитися. Данил Т. під час третьої гри потребував допомоги у розповіданні сюжету казки, отож погано орієнтувався чи є поведінка головного героя безпечною.

Діяльнісний критерій

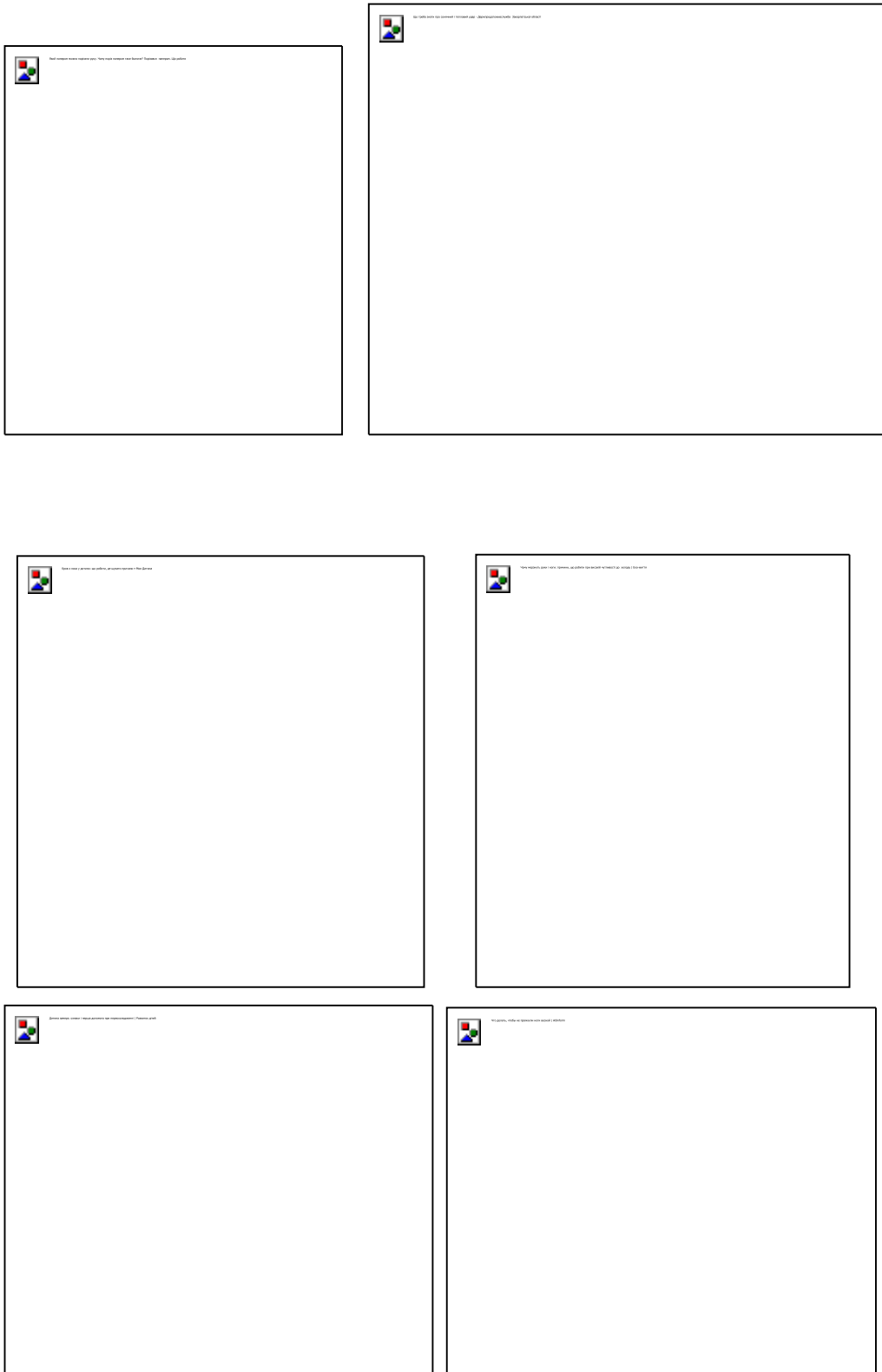
З метою з'ясування вміння діяти в конкретних життєвих ситуаціях згідно з правилами поведінки в побуті і вміння правильного поводження з потенційно небезпечних ситуаціях відповідно до алгоритму дій ми запропонували дітям *дидактичну гру «Чим погратись Петрику»*.

Матеріал: ширмочка з трьох частин (на першій зображений килимок, на другій - хлопчик, на третій - приклеєна шафа з дверцятами, які відкриваються)

Хід гри: Ми показували дитині Петрика: «Петрик залишився вдома сам і захотів погратися. Він знайшов багато різних речей, але, на превеликий жаль, серед них є й дуже небезпечні предмети. А де його іграшки, Петрик не знає. Давайте допоможемо хлопчику покласти іграшки на килимок, а небезпечні предмети - до шафи» і покажемо, як правильно поводитися з небезпечними предметами.

Вправа-імітація «Допоможи собі сам» була спрямована виявлення знань дітей про правила надання першої допомоги при травмах та вміння її надати собі самостійно.

Хід вправи-імітації. Діти стоять у колі. Вихователь демонструє їм картинки (по черзі). На кожен картинку діти дають відповіді не реченням, а імітуючи певні дії: «поріз пальця» – підняти руку догори; «сонячний удар» - лягти або присісти у тінь; «носом йде кров» – вкласти у ніздрю марлевий тампон і прикласти холод; «замерзли щічки» – легко розтерти обличчя руками; «замерзли ноги» – побігати, пострибати, поворушити пальцями ніг; «намочив ноги» – імітувати перевзування в сухе взуття.

Дидактична гра «Набери номер» була спрямована на виявлення в дітей вмінь та способів дій в небезпечних ситуаціях.

Матеріал: картки з зображенням різноманітних небезпечних ситуацій (пожежа, аварія тощо), телефон.

Хід гри. Дитині пропонувалося оцінити ситуацію і відповідно до неї викликати за телефоном необхідну службу.

Критерії оцінювання: *високий* (дитина виконує дії самостійно і правильно демонструє поведінку із небезпечними предметами) – 8-9; *середній* (дитина, виконуючи дії, інколи потребує допомогу дорослого, інколи допускається помилок при показі дій з небезпечними предметами) – 4-7; *низький* (дитина виконує дії за допомогою дорослого, не може самостійно показати правильні дії із небезпечними предметами) – 3-0.

Кількісні результати виконання дітьми завдання за діяльнісним критерієм подано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Рівні сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку за діяльнісним критерієм (%)

Група	Рівні сформованості безпечної поведінки (%)		
	Високий	Середній	Низький
<i>Експериментальна</i>	19	43	38
<i>Контрольна</i>	10	41	49

Як засвідчують результати, високий рівень продемонстрували 19 % дітей експериментальної і 10 % дітей контрольної груп. Діти, віднесені до цього рівня, вміють діяти в конкретних життєвих ситуаціях згідно з правилами поведінки в побуті та знають правила поводження з потенційно небезпечними предметами та в небезпечних ситуаціях відповідно до алгоритму дій. Наприклад, Святослав Ч. розкладав всі предмети вірно та самостійно виконав дії, правильно показував як діяти у відповідних ситуаціях. Катя С. змогла визначити небезпечну ситуацію на картинці та, використовуючи іграшковий телефон, викликати відповідну рятувальну службу.

45% дітей експериментальної та 41% контрольної груп дітей продемонстрували середній рівень сформованості безпечної поведінки. Діти,

віднесені до цього рівня, не завжди можуть правильно діяти в конкретних життєвих ситуаціях згідно з правилами поведінки, не завжди правильно поводяться з потенційно небезпечними предметами відповідно до алгоритму дій, мають певні труднощі при виклику служб порятунку чи плутають їх номери телефонів. Наприклад: Тихон К. предмети вибирав вірно, але йому було важко пояснити, чому саме той чи інший предмет відноситься до відповідної категорії. Віка К. у вправі-імітації зображення визначала вірно, але не знала, як саме показати необхідні дії для першої допомоги.

38% дітей експериментальної і 49% дітей контрольної груп продемонстрували низький рівень сформованості безпечної поведінки. Діти, віднесені до цього рівня діють в конкретних життєвих ситуаціях згідно з правилами поведінки лише при допомозі вихователя, не вміють правильно поводитися з потенційно небезпечними предметами та у небезпечних ситуаціях відповідно до алгоритму дій, не вміють надавати першу допомогу та викликати відповідні служби. Наприклад: Захару. З і Іллі М. знову потрібна була допомога вихователя, бо діти мали труднощі у виконанні завдань, не змогли визначити види травм та не показали відповідних дій. Під час виконання третьої вправи, Святік Г. зміг визначити небезпечну ситуацію на картинці, але не зміг викликати службу порятунку, бо не знав, як потрібно діяти і що потрібно говорити.

Підсумовуючи результати виконання дітьми низки експериментальних завдань, нами було визначено загальний рівень сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку. Результати виконання завдань за всіма критеріями констатувального етапу дослідження представлено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Рівні сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку експериментальної та контрольної груп (констатувальний етап %)

Група	Високий	Середній	Низький	Критерії
ЕГ	21	49	30	Когнітивний
	20	48	32	Мотиваційний
	19	43	38	Діяльнісний
	20	47	33	Середній рівень
КГ	15	45	40	Когнітивний
	12	48	40	Мотиваційний
	10	41	49	Діяльнісний
	12	45	43	Середній рівень

Отже, аналіз результатів констатувального етапу експерименту засвідчив, що високий рівень сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку продемонстрували 20% дітей експериментальної та 12% дітей контрольної груп. На середньому рівні перебувало 47% дітей експериментальної і 45% дітей контрольної груп. Низький рівень сформованості безпечної поведінки засвідчили 33% дітей експериментальної і 43% дітей контрольної груп.

Отже, результати констатувального експерименту свідчать про доцільність впровадження проєктної діяльності з метою формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку.

2.2. Система роботи з формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку засобом проєктів

На початку дослідження ми припустили, що формування безпечної поведінки у старших дошкільників буде більш ефективним, якщо при побудові освітнього процесу впроваджувати проєктну діяльність.

Тому метою формувального етапу експерименту стало обґрунтування й розроблення проєкту «Школа безпеки» та експериментальна перевірка його ефективності у процесі формування безпечної поведінки в старших дошкільників.

Проєкт «Школа безпеки»

Керівник проєкту: вихователь-методист.

Учасники проєкту: діти, батьки.

Тип проєкту:

Практико-орієнтований – за домінуючою діяльністю.

Довготривалий – за терміном.

Комбінований – за змістом.

Творчий – за ступенем самостійності.

Художньо-естетичний – за кінцевим результатом.

Коллективний – за кількістю учасників.

Частково-пошуковий – за характером діяльності.

Завдання проєкту:

1. Вироблення вміння конструювати свої знання.
2. Ознайомлення зі способами роботи з інформацією.
3. Формування вміння презентувати результати своєї роботи.
4. Формування навичок самоорганізації, відповідальності, дисциплінованості.
5. Підвищення мотивації дітей до отримання нових знань з безпечної поведінки.
6. Формування вміння продукувати, аргументувати та захищати свої ідеї.

7. Формування навичок емоційно-вольової сфери.
8. Формування навичок спілкування у соціумі.
9. Вироблення власного погляду на події.
10. Осмислення власної значущості під час роботи в команді.
11. Розвиток критичного мислення, навичок аналізу та рефлексії.
12. Розвиток вмінь діяти за алгоритмом, комунікативних умінь і навичок.
13. Виховання значущих загальнолюдських цінностей, почуття відповідальності та самодисципліни.

Нами було розроблено план реалізації проєкту, який передбачав такі етапи:

I етап. Організаційний.

Мета діяльності: мотивація обраної проблематики. Визначення шляхів, способів, методів, прийомів, форм реалізації проєкту.

1. Обмірковування шляхів реалізації проєкту: експертиза стану виконання основних положень документів, програм про дошкільну освіту з даного питання проєкту;

2. Складання власного плану роботи педагога над проєктом:

- Що я можу зробити?
- Яким я бачу результат роботи?
- Яку літературу мені необхідно опрацювати?

II етап. Реалізація проєкту.

1. Робота з дітьми.
2. Робота з родинами вихованців.

Для ефективною реалізації даного проєкту ми використовували такі форми роботи з родинами вихованців: бесіда, домашні завдання, відвідування занять батьками, практикум, колективні творчі справи (конкурси, свята, «круглий стіл»).

III етап. Підсумок проєкту.

Мета діяльності: аналіз роботи над проєктом, оцінка своєї діяльності.

Реалізація проєкту

Під час реалізації проєкту ми дотримувалися таких умов: включення до проєктної діяльності різноманітних видів дитячої діяльності; врахування індивідуальних інтересів і бажань дошкільників; залучення до проєктної діяльності членів родини.

Для реалізації методу проєктів у середовищі, що оточує дітей, створили умови для повноцінного інтелектуального, пізнавального та діяльнісного розвитку особистості, її комунікації. Адже правильно організоване розвивальне середовище сприяє соціалізації дитини, впливає на всі аспекти її розвитку.

Зміст розвивального середовища змінювався відповідно до тематичних тижнів проєкту, доповнювався та трансформовався відповідно різних етапів проєкту – це і куточок ОБЖД, куточок дорожнього руху «Автомістечко», «Лікарня», атрибути до ігор, куточок природи тощо. Середовище в групі спланували таким чином, щоб передбачити в ній місце для постійних та змінних осередків, в яких діти могли б самостійно чи невеличкими групами займатися певними видами діяльності за власним бажанням та в них зберігалися відповідні матеріали.

Для формування безпечної поведінки в старших дошкільників ми планували проведення різних видів занять у першій половині дня. Закріплення даних знань, уявлень та практичних дій планували на другу половину дня.

Особливу увагу ми приділяли дітям, які показали низький рівень сформованості безпечної поведінки. Якщо дитина не відповідала, ми зверталися за допомогою до інших дітей, а потім пропонували повторити відповідь слабким дітям. Активно проводили індивідуальну роботу щодо закріплення відповідних знань та відпрацювання алгоритмів дій.

До проєкту залучали і представників громадськості: поліції, пожежної служби. З дітьми було проведено заняття з дорожнього руху на вулиці за участі працівника патрульної поліції, який розповів юним пішоходам про дорожні знаки та безпечну поведінку на дорозі, перевірів знання дітей з правил дорожнього руху. Також дітлахи з величезним задоволенням розглянули

патрульний автомобіль. Представник пожежної служби провів також заняття для педагогів щодо дотримання правил пожежної безпеки (додаток Б).

Використовували різноманітні форми і методи роботи з дітьми: пізнавальні розповіді, цільові прогулянки, читання дитячої художньої літератури, бесіди, створення та розігрування проблемних ситуацій, дидактичні, рухливі, сюжетно-рольові ігри. Для того, щоб вся інформація для дітей була правдива, переконлива, спонукали їх думати, міркувати під час бесід, ігор, малювання, розглядання картин, адже дитина зіставляє її з тим, що бачить саме в житті.

Значну увагу приділяли організації різних видів діяльності, спрямованих на набуття певних навичок поведінки, досвіду, самостійного пошуку виходів з непростих ситуацій, навчанню приймати виважені, продумані рішення надавати першу домедичну самопомогу. Адже все, чого навчають дітей, вони повинні вміти застосовувати в реальному житті, на практиці.

Батьки вихованців брали участь у заходах: вікторинах, виставках, розвагах, челенджах, акціях та ін. Також батьки допомагали у виготовленні матеріалів для заходів, атрибутів для ігор, декорацій для театралізованої діяльності тощо.

Також у групі є оформлені інформаційні стенди для батьків, на яких розташовані необхідні інформаційні, довідкові, статистичні, аналітичні матеріали, поради.

Тематика:

1. Організація роботи щодо ознайомлення дошкільників із правилами дорожнього руху та безпечної поведінки на вулиці.
2. Організація роботи з протипожежної безпеки. Дії у випадку виникнення пожежі
3. Безпека в побуті, природі, особиста безпека.
4. Організація роботи з охорони життя і здоров'я дітей у ЗДО.
5. Заходи щодо попередження дитячого травматизму.

6. Основні вимоги безпеки під час організації трудової діяльності дітей у ЗДО.
7. Формування активної позиції дитини щодо власної безпеки.
8. Безпека дошкільників – турбота дорослих.
9. Формування здорового способу життя.

Загалом проєкт тривав 4 тижні. Кожен тиждень безпеки мав свою відповідну тематичну спрямованість.

Тижні безпеки

- 1 тиждень – «Маленькі пішоходи».
- 2 тиждень – «Бережи своє здоров'я».
- 3 тиждень – «Школа юних пожежників».
- 4 тиждень – «Особиста безпека».

1 тиждень – «Маленькі пішоходи»

На цьому тижні реалізації проєкту ми поглиблювали знання дітей про правила дорожнього руху, правила поведінки на вулиці, зокрема на дорозі.

Нами було проведено дидактичні ігри: «Збери та впізнай знаки», «Світлофор». Наприклад, у грі «Збери знаки» дітей ознайомили з найпростішими дорожніми знаками та їх значенням, доступними розумінню дітей, а потім запропонували їх скласти з частин за зразком, впізнати, назвати та пояснити, що кожен з них означає. Дидактична гра «Світлофор» покликана формувати життєву компетентність дітей щодо особистої безпеки під час руху на дорогах, закріплювати знання про світлофор та правил руху пішоходів за сигналом світлофора. Під час цієї гри діти стояли у колі, а в центрі кола стояв вихователь з кружечками, що відповідають кольорам світлофору. Спочатку вихователь показував кружечки дітям та підводив їх до розуміння того, що це сигнали світлофора. Разом вони згадали, що означають у світлофорі кожен з цих кольорів. Потім вихователь запропонував перший варіант гри: діти ходять по колу, коли вихователь підніме жовтий кружечок, то діти повинні сповільнити свою ходьбу; коли буде піднятий червоний колір – зупинитися;

коли знову «загориться» зелений – почати ходьбу знову. На наступний раз вихователь запропонував дітям другий варіант цієї гри: діти повертаються обличчям в коло, на зелений сигнал роблять крок вперед, на жовтий сигнал – стоять на місці, на червоний сигнал – роблять крок назад. Хто з дітей під час гри припуститься помилки, той залишає гру.

З дітьми ми організували сюжетно-рольову гру «Водії та пішоходи», де запропонували дітям обрати для себе ролі пішоходів та водіїв. Далі вихователь пропонувала розіграти певні ситуації на дорогах, де головними були то пішоходи, то водії, а потім малята пояснювали свою поведінку (чому саме так вчинили?). Згодом вихователь запропонувала свою керівну роль взяти на себе комусь з дітей і гра вже повторювалася за новим сценарієм. Діти періодично змінювали свої ролі з пішоходів на водіїв і навпаки. Також використовувалися різноманітні атрибути, що допомогли виготовити батьки дітей: пішохідна дорога, знаки, світлофор, макети автомобілів тощо. Гра сприяла закріпленню практичних навичок дітей поведінки на дорозі, розширила їх уявлення про ситуації, які можуть бути на дорозі як з пішоходами, так і з водіями.

З метою формування вмінь правильно поводитися на вулиці ми пропонували дітям змодельовувати ситуації на тему «Наша вулиця». Діти збудували з конструктора макет дороги біля дитячого садка і, використовуючи іграшкові чоловічки (пішоходи) та автомобілі, виконували ігрові дії, які пропонувала вихователь: перейти дорогу до дитячого садка, де необхідно йти до дитячого садка – покажіть, якою дорогою дійти до свого будинку тощо.

На цьому тижні також було проведено тематичне заняття «Пригоди Світлофора Моргайка» на меті якого було закріпити з дітьми правила дорожнього руху; формувати розуміння того, люди по вулиці ходять тротуаром; закріпити призначення сигналів світлофора; ознайомити з дорожніми знаками; вчити бути уважними, спостережливими, обачними. Тематичне заняття пройшло досить динамічно та активно. Діти залюбки виконували завдання від Світлофора Моргайка, тим самим закріпили назви частин вулиці, повторили дорожні знаки та правила переходу вулиці,

переглянули мультфільм про хлопчика Неслухняйка та на його прикладі змогли обговорити небезпечну поведінку, закріпили значення кольорів світлофора, виготовивши міні макети світлофорів з паперу.

Протягом тижня дітям читали художні твори відповідної тематики і проводили роботу над їх змістом. Ми прочитали дітям: казку «Велика сварка у Дорожній країні» М. Солтис-Смирнової та провели бесіду за її змістом (Хто мешкав у Дорожній країні? Хто був президентом цієї країни і чому? Що сталося у країні, коли Світлофор захворів? Хто навів лад у Дорожній країні? Хто такий регулювальник? Чи потрібно дотримуватися значень дорожніх знаків і чому?); віршовану казку Н.Красоткіної «Казка про правила дорожнього руху» та запропонували дітям обговорити поведінку зайчиків, що каталися на велосипедах у невідведеному для цього місці та визначити наслідки такої поведінки, а потім разом з дітьми повторили правила катання на велотранспорті; твір Л.Козинець «Смугаста поспішає на допомогу», де сформували у дітей розуміння, що зебра – це не тільки тварина, а ще й дуже важлива дорожня розмітка, якою повинні користуватися пішоходи при переході вулиць; серію віршів В.Паронової «Зебра», «Підземний перехід», «Поведінка в тролейбусі» тощо.

Також до перегляду дітям було запропоновано відео уроки тітоньки Сови «Про безпеку на дорозі» та проведено бесіду за їх змістом з метою формування у дітей розуміння важливості дотримання правил дорожнього руху та необхідності безпечної поведінки на вулиці.

Дітям старшого дошкільного віку також було запропоновано створити самим настільну гру «Збери автомобіль» у формі пазлів. Діти самостійно вирізали зображення різних автівок, наклеювали їх на картон, а потім розрізали зображення довільно, щоб утворилися частини схожі на пазли. Потім пропонували один одному зібрати свої пазли та назвати автомобіль, який утворився. Такий вид роботи був націлений на вироблення у дітей навичок самостійного створення настільних ігор та закріплення знань про транспорт і правила дорожнього руху.

Інтелектуальна гра «Що? Де? Коли?» була спрямована на закріплення знань дітей про правила дорожнього руху, правила безпечної поведінки на вулицях міста в якості пішохода та пасажера, вміння передбачати та вирішувати небезпечні ситуації. Вона була проведена за аналогією відомої гри знатоків «Що? Де? Коли?». Діти використовували дзигу для визначення завдань. За кожну позитивну відповідь отримували фішки. Завдання були такі: бліц-опитування за допомогою запитань (Назвіть види транспорту? Хто регулює рух на дорозі? Як називають людину, яка їде у транспорті? Хто керує автомобілем? Що означає червоний колір світлофора? тощо); пояснити зображену ситуації на сюжетній ілюстрації; моделювання ситуації «Перехід дороги по пішохідному переходу»; гра «Дозволяється-забороняється» на визначення істинності тверджень типу: гратися на проїжджій частині (забороняється), переходити вулицю по пішохідному переході (дозволяється) тощо; гра «Склади картинку», де діти повинні були скласти розрізану сюжетну ілюстрацію та пояснити поведінку дітей на ній; ребуси за правилами дорожнього руху; «Чорний ящик», в якому був захований ремінь безпеки – тут діти згадали правила безпечного проїзду дітей в автомобілі; загадки про транспорт.

З дітьми також було проведено розвагу на тему «Пригоди Їжачка та Зайченяти», метою якої було на прикладі казкових героїв показати неправильну поведінку на дорозі, що може призвести до біди. Саме під час розваги діти могли показати свої знання правил дорожнього руху та навчити своїх нових друзів, як слід правильно чинити у тій чи іншій ситуації. Дітям дуже сподобалася розвага, адже тут вони не навчалися, а навчали інших.

Діти також мали можливість взяти участь у самостійній художній діяльності «Тачки», де за допомогою картонових втулок з паперових рушників та картону створили моделі іграшкових автомобілів, а потім розмалювали їх в улюблений колір. Потім діти змогли використовувати створені автомобілі в самостійній ігровій діяльності для закріплення правил дорожнього руху.

Дітям також пропонували пограти в рухливі ігри «Кольорові автомобілі», «Живий світлофор», «Горобці і автомобілі». Наприклад, під час гри «Кольорові автомобілі» діти вчилися діяти за зоровим сигналом, розрізняти кольори, вправлялися у ходьбі та бігу за сигналом. Учасники гри отримували кольорові рулі, зроблені з картону, а вихователь мала в руках таких же кольорів прапорці. Кольори відповідали кольорам світлофора. Коли піднімався прапорець певного кольору, діти з кермом відповідного забарвлення починали рухатися по майданчику. За сигналом «Автомобілі повертаються!» кроком вирушали на свої місця «в гараж». Потім вихователь піднімала прапорець іншого кольору, чи навіть 2 або 3 відразу, і діти починали рух за відповідним зоровим сигналом. Як ускладнення гри використовували кольорові орієнтири для дітей, які розміщали в різних місцях майданчика та періодично змінювали їх місцями. Така гра сприяла розвитку уважності, організованості дітей, вмінню орієнтуватися в просторі та діяти за сигналом.

Тиждень завершувався виставкою дитячих малюнків, які вони виконали вдома з батьками «Дорога від дому до дитячого садка».

2 тиждень – «Бережи своє здоров'я»

На цьому тижні реалізації проєкту ми поглиблювали знання дітей про значення здоров'я та необхідність його збереження, значення фізичної діяльності для підтримання здоров'я, необхідності дотримання правил безпечної поведінки для збереження власного життя та здоров'я.

З старшими дошкільниками було проведено комплексне тематичне заняття «В гостях у лікаря Айболита» (валеологія + малювання), на якому діти відправилися в гості до лікаря з метою дізнатися, що необхідно робити, щоб бути здоровими. Тут діти ознайомилися з професією лікаря, визначили основні чинники збереження здоров'я, пограли в гру «Корисне-не корисне», провели дослід «Чистота – запорука здоров'я», на якому дізналися чому потрібно мити руки з милом, повторили правила догляду за власним тілом та намалювали улюблену корисну страву чи продукт.

Потім ми запропонували дітям переглянути відео з дитячого телеканалу ПЛЮС ПЛЮС «Корисні підказки. Стоп, застуда!». Після перегляду ми запитали у дітей: Чому ж люди хворіють? Що стає причиною хвороб? Що потрібно робити, щоб не хворіти?. Ми намагалися сформуванати у дітей розуміння причинно-наслідкових зв'язків - будь-яка дія має свій наслідок. Саме тому збереження життя та здоров'я дітей великою мірою залежить від них самих і від їх поведінки.

Ми запропонували дітям пограти в дидактичну гру «Друзі та вороги здоров'я», метою якої було сформуванати потребу дбати про своє здоров'я, підтримувати його, негативно ставитися до шкідливих звичок, що є результатом порушення безпечної поведінки. Дітям було запропоновано дві основні картки з написами «Друзі» та «Вороги» та окремі менші картки із зображеннями певної поведінки дітей чи предметів, що підтримують або шкодять здоров'ю. Дошкільникам необхідно було розсортувати менші картки на групи і розмістити їх на основній великій картці з відповідним написом, а потім пояснити свій вибір.

Також діти залюбки пограли не один раз в гру-естафету «Корисна для здоров'я їжа». Діти змагалися в командах. Під час гри малятам необхідно було серед представлених в магазині продуктів (муляжів) обрати лише корисні для здоров'я продукти і покласти у свій кошик, принести до команди, викласти на стіл та передати іншому гравцеві кошик. Переможцем ставала та команда, яка швидше впоралася з завданням та принесла лише корисні продукти.

На цьому тижні ми організували для дітей сюжетно-рольову гру «Лікарня». В грі діти змогли закріпити знання про професію лікаря і медсестри та трудові дії, які вони виконують. Діти вчилися виконувати обрану роль, робити огляд «пацієнтів», надавати першу медичну допомогу, призначати лікування. В даній грі у дітей формувалися знання щодо дотримання правил збереження власного здоров'я та чинників, що шкодять здоров'ю, навички щодо надання першої домедичної самопомоги та вміння діяти у ситуації, коли людина захворіла.

Діти залюбки грали в настільну гру «Режим дня». Вони розповідали за картинками про режимні моменти, викладали їх послідовно відповідно режиму дня. Тож у дітей формували уявлення про важливість його дотримання для збереження та зміцнення здоров'я.

У рухливих іграх «Доріжка здоров'я», «Хто спритніший» ми вчили дітей швидко та правильно виконувати фізичні вправи, обминаючи перешкоди, розвивали спритність, швидкість, увагу, орієнтування в просторі, що є важливими якостями під час реагування у небезпечних ситуаціях, що можуть виникнути в житті дітей.

Разом з батьками була проведена спортивна розвага «Фізкульт - ура!». Метою розваги було пропаганда здорового способу життя, формування бажання займатися спортом всією сім'єю, розвиток вміння діяти злагоджено та організовано у небезпечних ситуаціях.

3 тиждень – «Школа юних пожежників»

Темою третього тижня проекту ми обрали пожежну безпеку, адже вона є дуже важливою для вивчення саме з дошкільного віку.

На цьому тижні діти грали в такі дидактичні ігри як: «Вогонь – друг, вогонь – ворог», «Склади пожежну машину», «Горить – не горить», «Небезпечні ігри». Наприклад, у грі «Небезпечні ігри» дітям пропонували розглянути сюжетні ілюстрації ігор дітей та пояснити, чому саме та чи інша ситуація є небезпечною в плані виникнення пожежі та розповісти, як треба гратися, щоб не трапилося біди.

Також діти залюбки грали в рухливі ігри «Погаси пожежу», «Хто швидше загасить вогонь», «Чия команда швидше збереться», що вимагали від дітей прояву швидкості, спритності, організованості для виконання ігрових дій (загасити уявну пожежу) та підтримували командний дух змагання.

Ми залучили дітей до виготовлення атрибутів для гри «Пожежники» під час самостійної художньої діяльності. Діти виготовили вогнегасники з

пластикових пляшок, пожежний рукав, конусні відерця. Батьки вихованців також допомогли у виготовленні жилетів та рукавиць для пожежників.

Під час конструктивно-будівельної гри діти змогли скласти з Лего-конструктора «Пожежний автомобіль», ти самим закріпили назви всіх частин цього спецтранспорту. Під час конструювання вихователі ставили дітям запитання: Чому цей автомобіль червоного кольору? Яке значення сигнальних вогнів та сирени? Як використовують драбину? тощо. Цю пожежну машину діти мали змогу використовувати під час самостійної ігрової діяльності та в сюжетно-рольовій грі.

Всі виготовлені атрибути діти змогли використати в сюжетно-рольовій грі «Пожежники». Під час гри діти змогли поглибити свої знання про професію пожежника, про злагоджену роботу в команді, навчилися діяти спільно під час ігрових ситуацій з виникненням пожежі та її гасінням. Також вчилися викликати пожежну службу по телефону. Така робота сприяла у дітей формуванню свідомої безпечної поведінки під час пожежі.

При обговоренні проблемних ситуацій «Що ти зробив, якби сталася пожежа в (на)...?» діти мали змогу висловитися щодо власних дій під час виникнення різних видів пожежі. Тут виявилось, що не всі дошкільники діють правильно в таких ситуаціях. Тому це дало змогу вихователям попрацювати над формуванням міцних знань з правил безпечної поведінки під час пожежі з відповідними дітьми в процесі індивідуальної роботи.

Також на цьому тематичному тижні було проведено міні-заняття «Якось під Новий рік», де казкові герої зайченята, готуючись до свята, прикрашали ялинку та вирішили запалити свічки аби ялинка виглядала святковіше. Така необережна поведінка зайченят призвела до того, що ялинка згоріла і самі зайченята ледь залишилися живі. Тож дане заняття було покликане сформувати у дітей розуміння, що не всі новорічні прикраси є безпечними, і що треба зважувати кожний свій вчинок.

Ніщо так не запам'ятовується дітьми, як дослідницька практична діяльність, тож ми запропонували батькам провести разом з дітьми вдома

досліди з вогнем «Чим загасити вогонь», «Горить-негорить» з дотриманням всіх необхідних пожежних вимог. Діти змогли наочно побачити руйнівну силу вогню, його властивості та закріпити з батьками правила безпечної поведінки з вогнем. Також ми запропонували батькам у сімейному колі переглянути мультфільми з протипожежної тематики та обговорити їх з дітьми.

Перегляд мультфільму «Небезпечні забави лисенятка Фредді» передбачав формування у дітей розуміння небезпеки, яку приховують у собі сірники. На прикладі казкового героя лисеня Фредді діти побачили, що ігри з сірниками дуже небезпечні та засвоїли правило, що брати сірники без дозволу дорослих неможна, а тим більше гратися ними.

На занятті з малювання «Протипожежний інвентар» діти зображували за власним вибором пожежний інвентар та пояснювали як саме його використовують.

Тема тижня також передбачала проведення гри-тренінгу «Телефон порятунку», яка мала на меті закріпити знання домашньої адреси дітей, номеру телефону служби порятунку та навчити дошкільнят правильно повідомляти про випадок пожежі, адже діти з огляду на відсутність життєвого досвіду дуже часто не знають домашньої адреси та не вміють спілкуватися по телефону.

Завершенням тематичного тижня стала виставка малюнків дітей разом з батьками «Пожежна безпека очима дітей», що сприяла узагальненню отриманих знань дітей з даної теми.

4 тиждень – «Особиста безпека»

Темою четвертого тижня проекту ми обрали особисту безпеку дитини та націлили роботу на засвоєння правил та формування безпечної поведінки дітей в побуті, на вулиці в іграх, в природі тощо.

Ми запропонували дітям пограти в такі дидактичні ігри «Де чекає небезпека?», «Чим гратися можна, а чим - ні?», «Оціни вчинок». У грі «Де чекає небезпека?» вихователі пропонували дітям висловити припущення, де і яка на них може підстерігати небезпека вдома, на ігровому майданчику, в

парку, під час ігор тощо. Метою гри «Оціни вчинок» було формування вміння дітей аналізувати зображені на сюжетних ілюстраціях вчинки та визначати чому ж сталася та чи інша ситуація. Під час гри «Чим можна гратися, а чим – ні?» діти сортували предмети на небезпечні і ті, якими можна гратися та пояснювали свій вибір.

На цьому тижні ми також запропонували дітям переглянути відео з дитячого телеканалу ПЛЮСПЛЮС «Корисні підказки. Сам удома». Потім провели бесіду за змістом та повторили правила безпечного перебування дитини вдома наодинці: нікому не відчиняй двері; ніколи не кажи, що дорослих немає вдома; зберігай спокій і у разі небезпеки телефонуй дорослим; уникай небезпечних ігор; якщо повернувся додому, а двері відчинені, залишайся назовні. А саме головне, на чому акцентували увагу, це те, що правила треба не тільки знати, а й виконувати.

Під час рухливих ігор «Знайди свій будинок», «Заєць без хатки» дошкільнята вчилися знаходити свій будинок, орієнтуючись в просторі. Найбільше дітям сподобалася гра «Знайди вихід», бо в ній вони проходили лабіринтом з ігрового обладнання до свого будиночка.

Вихователі запропонували дітям дати відповідь на проблемні питання «Що було б, якби?...» та «Чому трапляється біда?». Саме ці питання були націлені на формування у дітей мислення, виявлення причинно-наслідкових дій у власній поведінці та поведінці інших, спонукали дошкільнят висловлювати власні припущення. Разом з вихователем вони змогли зробити висновки, що кожна небезпечна ситуація, що виникає, є причиною недотримання безпечної поведінки чи необачного поводження з тими чи іншими предметами.

Також нами було використано моделювання ситуації «На вулиці помітив безпритульну тварину», «До тебе звернувся незнайомець». Перша вчила дітей безпечного поводження з тваринами, адже не всі вони дружньо ставляться до людей чи є здоровими. Друге моделювання мало на меті навчити дітей поводитися з незнайомими людьми на вулиці, коли ті звертаються до дітей з

проханням, пропонують провести до мами, дарують подарунки, пропонують підвезти чи показати щось цікаве.

Настільно-друковану гру «Вибери небезпечні предмети» діти виготовили разом з вихователем. Вона складалася з зображень різноманітних предметів та ігрових полів шафи з поличками та коробки. Діти повинні були відібрати у коробку небезпечні предмети (заховати їх), а безпечні, з якими можна грати, розкласти на поличках у шафі. Ну і звичайно пояснити свій вибір.

Протягом тижня вихователі читали дітям різні твори з книги Юлії Каспарової «Безпека для зайченят, дівчаток і хлопченят» відповідного тематичного спрямування. Книга поділена на 4 частини: безпека вдома, на вулиці, на відпочинку, на дорозі. Кожна з них містить певні історії. Оповідь у книзі йде про братика і сестричку зайченят, з якими трапляються різні історії. Казки діти з задоволенням слухали, потім обговорювали їх. В цьому вихователям допомагали запитання в кінці кожної казки. Також ми запропонували дітям придумати схожі цікаві свої ситуації. Такий цікавий формат подання правил безпечної поведінки був досить вдалим і діти навіть через певний час з легкістю могли розповісти ту чи іншу історію з пригод зайченят та підтвердити відповідним правилом безпечної поведінки.

Разом з вихователями для дітей старшого дошкільного віку було організовано літературну розвагу «Казка розповідає та розуму навчає». Під час розваги діти на прикладі сюжетів казок «Колобок», «Троє поросят», «Вовк і семеро козенят», «Котик і Півник», «Червона капелюшок», «Івасик Телесик» тощо засвоювали правила безпечної поведінки. Під час розваги малята за ілюстрацією пізнавали казку; згадували її сюжет; визначали, яка небезпечна ситуація там відбувалася; хто в ній був винний; як же треба було вчинити, щоб не трапилося біди; придумати інше позитивне завершення казки.

На цьому тижні була також проведена гра-тренінг «Виклич допомогу 101, 102, 103, 104». Діти розігрували невеликі ситуації, де виникала необхідність викликати якусь із служб допомоги. Ця гра мала на меті закріпити знання

дітьми номерів телефонів екстрених служб, сформувавши вміння визначати по ситуації, кого потрібно викликати та правильно це робити.

Ми запропонували дітям ще і творчу гру на закріплення правил поводження з електроприладами вдома. Під час творчої гри «Відгадай, запам'ятай і друзям передай» обрана лічилкою дитина за допомогою жестів показувала загаданий вихователем електроприлад (праску, телевізор, пральну машину, холодильник тощо), інші діти відгадували та склали разом правило безпечного поводження з цим предметом. Далі продовжувала дитина, яка відгадала попередньо загаданий предмет. Гра була позитивно емоційно забарвлена та сприяла активнішому сприйняттю і міцнішому запам'ятовуванню інформації дітьми.

Батькам ми запропонували взяти участь у фото-челенджі «Наш безпечний відпочинок». Адже безпека малих дошкільнят на 99 % залежить саме від батьків (дорослих). Тож ми вирішили переконатися, що батьки розуміють, що таке безпечний відпочинок та правильно його організують.

В кінці тематичного тижня до дітей прийшли відомі герої мультфільму «Фіксики» та провели з ними розвага «Фіксикова наука». Сімка та Нулик в іграх закріпили з дітьми правила безпечної поведінки в різних локаціях.

Реалізація проєкту в групі ще з першого етапу привернула увагу дошкільників, підвищила їх пізнавальну активність, що сприяло більш високому засвоєнню теоретичних знань. Робота над проєктом тривала 4 тижні, кожен етап плавно продовжував попередній. На початку організаційного етапу проєкту дітям пропонувалося спільно визначити завдання, мету і засоби досягнення. Так діти самостійно вчилися ставити мету, підбирати до неї необхідні засоби й доцільні форми роботи й, що не мало важливо – це вміння прогнозувати результат своєї діяльності. Також робота над спільним проєктом формувала у дітей почуття відповідальності за досягнення спільної мети, власної значимості у команді, згуртованості тощо. Слід зазначити, що залучення до проєкту батьків, сприяло формуванню більш стійкої системи знань, умінь і навичок у дітей й збільшенні освіченості батьків з формувань у

дітей безпечної поведінки. Спільні заходи згуртували як дітей в групі, так і дітей з батьками в сім'ї.

Фотоматеріали проведеної роботи під час проєктної діяльності подано в додатку В.

Отже, використання проєкту в організації освітнього процесу сприяє не тільки інтегрованому засвоєнню системи знань, а й формуванню практичних умінь і навичок дій у різних безпечних ситуаціях, вихованню активної діяльної і відповідальної, всебічно розвиненої особистості.

2.3. Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи

Прикінцевий етап дослідження передбачав виявлення ефективності розробленої системи роботи з метою формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку методом проєкту. З цією метою було проведено підсумкові зрізи з правил безпечної поведінки дітей старшого дошкільного віку. Дітям контрольної і експериментальної груп були запропоновані завдання до кожного з виокремлених критеріїв і показників, аналогічні тим, що давалися на констатувальному етапі експерименту. Форма спілкування - індивідуальна.

Насамперед було з'ясовано кількісні і якісні зміни рівнів сформованості безпечної поведінки старших дошкільників. Порівняльні результати за когнітивним критерієм занесені до таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Порівняльні результати щодо рівнів сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку за когнітивним критерієм (%)

Група	Динаміка рівнів сформованості безпечної поведінки					
	Високий		Середній		Низький	
	конст	контр	конст	контр	конст	контр
<i>Експериментальна</i>	21	25	49	65	30	10
<i>Контрольна</i>	15	18	45	52	40	30

Як ми бачимо, в експериментальній групі в результаті реалізації розробленої системи роботи відбулися значні позитивні зміни в рівнях наявних знань з правил техніки безпеки в побуті, правил поводження з потенційно небезпечними предметами; алгоритму дій у небезпечних ситуаціях за когнітивним критерієм. Як засвідчують дані таблиці, на високому рівні зафіксовано 25% дітей експериментальної групи, водночас на констатувальному етапі було тільки 21 %. Збільшилася кількість дітей експериментальної групи, які перебували на середньому рівні: з 49 % на констатувальному етапі до 65% на контрольному. На низькому рівні дітей з експериментальної групи значно зменшилося, зокрема на констатувальному було 30 %, а на контрольному стало 10 % дітей.

У дітей контрольної групи також змінились показники, проте ці зміни були несуттєвими, а саме: на високому рівні сформованості безпечної поведінки за когнітивним критерієм було зафіксовано 18% (було 15%) дітей; середній рівень продемонстрували 52 % (було 45 %) дітей; на низькому рівні залишилося 30 % (було 40 %) дітей.

Діти експериментальної групи, віднесені до високого рівня, з легкістю виконували завдання, чітко знали правила техніки безпеки в побуті, правила поводження з предметами, які несуть небезпеку; називали алгоритм дій під час небезпечних ситуацій. Наприклад, Святослав Г. при виконанні другої вправи правильно поєднав усі зображення та зумів чітко пояснити всі ситуації. А от Кирил К. вже не помилявся при з'єднуванні картинок та зумів про все розповісти. І Маринка Т. обрала зображення, де хлопчик знаходить торт, та вже сказала, що незнайомі чужі предмети, хоч як би привабливо вони не виглядали, чіпати не можна, а треба повідомити про нього дорослому.

Діти, в яких було виявлено середній рівень сформованості безпечної поведінки не завжди чітко знали правила техніки безпеки в побуті, пояснювали правила поводження з потенційно небезпечними предметами; не погли послідовно назвати алгоритм дій у небезпечних ситуаціях. Наприклад, Олександра К. обрала та назвала картки із зображенням небезпечних предметів,

які загрожують життю та здоров'ю людини, проте трохи сумнівалася у відповіді, що ж робити з цими предметами.

Діти з низьким рівень сформованості безпечної поведінки досі плуталися у визначенні відповідних правил техніки безпеки, правил поводження з потенційно небезпечними предметами. Наприклад: Захару. З і Іллі М. знову потрібна була допомога вихователя з виконанням третього завдання, адже діти, знаючи правила поводження, не могли послідовно сформулювати необхідний алгоритм дій у вибраній ситуації.

Кількісні дані щодо рівнів сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку за мотиваційним критерієм подано в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Порівняльні дані рівнів сформованості безпечної поведінки безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку за мотиваційним критерієм (%)

Група	Динаміка рівнів сформованості безпечної поведінки					
	<i>Високий</i>		<i>Середній</i>		<i>Низький</i>	
	конст	контр	конст	контр	конст	контр
<i>Експериментальна</i>	20	28	48	58	32	14
<i>Контрольна</i>	12	16	48	51	40	33

Як засвідчують дані таблиці, в експериментальній групі відбулися значні позитивні зміни в рівнях сформованості безпечної поведінки за мотиваційним критерієм.

Якщо на констатувальному етапі експерименту діти експериментальної групи перебували на високому рівні з показником 20 %, то на контрольному етапі таких дітей вже було виявлено 28 %. Середній рівень сформованості безпечної поведінки засвідчили 58 % дітей експериментальної групи (було 48 %). Якщо на констатувальному етапі експерименту низький рівень засвідчило 32 % дітей експериментальної групи, то на контрольному етапі до цього рівня

було віднесено лише 14 % дітей.

Діти, віднесені до високого рівня, демонстрували бажання відповідати на запитання, пояснювали, як потрібно поводитись в різних ситуаціях і до кого звернутись, якщо потрібна допомога, виявляли бажання дотримуватися правил безпечної поведінки та наслідувати відповідну поведінку найближчих дорослих, які дотримуються правил безпеки. Наприклад, Євгеній Д. сказав, що сірники без дозволу дорослих брати не можна. І якщо залишились одні вдома, то краще подивитися мультфільми, ніж бавитися небезпечними предметами.

Діти, віднесені до середнього рівня, не завжди демонстрували інтерес до виконання завдань, вони відповідали на запитання, але не завжди вірно описували їх; плуталися у визначенні правил безпечної поведінки; не виявляли активного бажання наслідувати дорослих, які у власному житті дотримуються правил безпечної поведінки; не завжди діяли правильно в конкретних життєвих ситуаціях згідно з правилами поведінки. Наприклад: Ігор М., розповів про небезпечну поведінку казкового героя та не зміг зробити висновок щодо необхідності відповідних дій у цій ситуації.

Діти, які були віднесені до низького рівня, не виявляли бажання працювати; вони не звертали увагу та небезпечні ситуації; не змогли назвати правил техніки безпеки в побуті, правил поводження з потенційно небезпечними предметами; лише в деякого з дітей інколи виникало бажання дотримуватися правил безпечної поведінки; як діяти в конкретних життєвих ситуаціях згідно з правилами поведінки в побуті вони могли прокомендувати лише за допомоги дорослого. Наприклад, Іллі М. знову потрібна була допомога вихователя у формулюванні правил безпеки, хоча хлопчик деякі правила і сам називав.

У дітей з контрольної групи були зафіксовано незначні позитивні зміни в рівнях сформованості безпечної поведінки за мотиваційним критерієм. На високому рівні на констувальному етапі перебувало 12% дітей, на контрольному збільшилось до 16 %. Збільшилася кількість дітей, які піднялися

до середнього рівня: від 48 % до 51 % дітей. Кількість дітей, яка перебувала на низькому рівні, зменшилася з 40% до 33 %.

Кількісні дані щодо рівнів сформованості безпечної поведінки дітей старшого дошкільного віку за діяльнісним критерієм подано в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Рівні сформованості безпечної поведінки дітей старшого дошкільного віку за діяльнісним критерієм (%).

Група	Динаміка рівнів сформованості безпечної поведінки					
	<i>Високий</i>		<i>Середній</i>		<i>Низький</i>	
	конст.	контр.	конст.	контр.	конст.	контр.
<i>Експериментальна</i>	19	29	43	60	38	11
<i>Контрольна</i>	10	13	41	46	49	41

Як видно з таблиці, в дітей експериментальної групи відбулися значні позитивні зрушення в рівнях сформованості безпечної поведінки за діяльнісним критерієм. Якщо на констатувальному етапі на високому рівні було виявлено 19% дітей, то на контрольному етапі цього рівня досягло вже 29% дітей. Збільшилася кількість дітей, які перебували на середньому рівні - від 43% до 60%. Значні позитивні зрушення спостерігались і в дітей, віднесених до низького рівня: кількість дітей, яка перебувала на цьому рівні, зменшилася від 38 % до 11%.

Діти, віднесені до високого рівня вміють діяти в конкретних життєвих ситуаціях згідно з правилами поведінки в побуті та знають правила поводження з потенційно небезпечними предметами відповідно до алгоритму дій. Наприклад, Софія П. розкладала всі предмети вірно та обґрунтовувала свій вибір.

Діти, віднесені до середнього рівня, плуталися у правилах техніки безпеки в побуті, вони не завжди дожуть дотримуватися правил поводження з

потенційно небезпечними предметами; не послідовно називали алгоритм дій у небезпечних ситуаціях та як правильно телефонувати на екстренні служби; не завжди правильно могли продемонструвати як надати першу допомогу. Наприклад, Іван С. правильно визначив травми, але не зміг правильно показати відповідні рухи. Але в той же час він розповів, що необхідно робити, коли людина захворіла.

Діти, віднесені до низького рівня, майже не знають правил техніки безпеки в побуті, правил поводження з потенційно небезпечними предметами, а тому і не змогли продемонструвати відповідні дії при травмах, бо не розуміють всієї небезпеки, що може приховувати в собі та чи інша поведінка. Не змогли продемонструвати, як звернутися до екстрених служб. Наприклад, Захар З. було важко визначити, який номер необхідно набрати для виклику поліції та що саме необхідно сказати по телефону.

Щодо дітей контрольної групи, то вони продемонстрували незначні зміни в рівнях сформованості безпечної поведінки за діяльнісним критерієм. На високому рівні на констатувальному етапі перебувало 10% дітей, а на контрольному – 13%. Кількість дітей, які продемонстрували середній рівень розвитку сформованості безпечної поведінки збільшилась від 41% до 46 %. Переважна більшість дітей контрольної групи (31 %) залишилася на низькому рівні (було 40 %).

Порівняльні кількісні дані рівнів сформованості безпечної поведінки дітей дошкільного віку контрольної та експериментальної груп подано в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8.

Динаміка рівнів сформованості безпечної поведінки дітей старшого дошкільного віку (на контрольному етапі) (%)

Група	Рівні сформованості безпечної поведінки						Критерії
	Високий		Середній		Низький		
	Конст	Контр	Конст	Контр	Конст	Контр	
ЕГ	21	25	49	65	30	10	Когнітивний
	20	28	48	58	32	14	Мотиваційний
	19	29	43	60	38	11	Діяльнісний
	20	27	47	61	33	12	Середній рівень
КГ	15	18	45	52	40	30	Когнітивний
	12	18	48	41	40	31	Мотиваційний
	10	13	41	46	49	41	Діяльнісний
	12	16	45	46	43	34	Середній рівень

Як бачимо з таблиці 2.8, кількісні зміни в рівнях сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку наявні як в експериментальній, так і в контрольній групах. Водночас позитивна динаміка зростання цих рівнів є суттєвою лише в експериментальній групі. Якщо на констатувальному етапі дітей експериментальної групи на високому рівні перебувало лише 20 % дітей, то на контрольному етапі цього рівня досягнули 27% дітей. Збільшилася кількість дітей, які перебували на середньому рівні, від 47 % до 61 %. Низький рівень засвідчили лише 12% дітей (було 33%).

У контрольній групі таких позитивних зрушень у рівнях сформованості безпечної поведінки дітей не було виявлено. Високий рівень змінився з 12 % до 16% на контрольному етапі. Деяко збільшився показник середнього рівня: від 45 % на констатувальному до 46 % на контрольному етапах експерименту. На низькому рівні розвитку сформованості безпечної поведінки залишилася значна

кількість дітей контрольної групи – 34% (на констатувальному етапі було 43 %).

Отже, результати, одержані в процесі проведення контрольного зрізу, засвідчили, що в експериментальній групі, де реалізовували проєкт «Школа безпеки» для формування безпечної поведінки дітей старшого дошкільного віку сталися суттєві позитивні зміни. Зафіксована відмінність результатів, одержаних у контрольній та експериментальній групах, – істотна і відбулася вона внаслідок ефективного впровадження розробленої системи роботи.

Висновки до другого розділу

Для виявлення рівнів сформованості безпечної поведінки у старших дошкільників нами був проведений педагогічний експеримент, який складався з трьох етапів: констатувального, формувального, контрольного. В експерименті взяли участь діти двох груп «Чомусики» і «Живчики» старшого дошкільного віку (55 дітей), їх вихователі та батьки.

Відповідно до теоретичних засад при формуванні безпечної поведінки дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі експерименту було розроблено критерії і показники сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку, а саме:

Когнітивний з показниками: знання правил техніки безпеки в побуті, правил поводження з потенційно небезпечними предметами; алгоритму дій у небезпечних ситуаціях.

Мотиваційний з показниками: бажання дитини дотримуватися правил безпечної поведінки; бажання наслідувати авторитетного дорослого (батьків, вихователя, дідуся, бабусю), які у власному житті дотримуються правил безпечної поведінки.

Діяльнісний з показниками: вміння діяти в конкретних життєвих ситуаціях згідно з правилами поведінки в побуті і вміння правильного поводження з потенційно небезпечними предметами та у небезпечних ситуаціях відповідно до алгоритму дій.

На основі вищезазначених критеріїв нами було визначено рівні сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку: високий, середній та низький.

До кожного з критеріїв ми підібрали методики для проведення діагностування.

Так, для виявлення рівнів сформованості безпечної поведінки за когнітивним критерієм ми використали вправу «Безпечні і небезпечні предмети», вправу «Дія – наслідок», бесіду «Про безпеку знаємо, про безпеку

дбаємо»; за мотиваційним критерієм ми використали перегляд мультфільму «Сірники – не іграшка, вогонь – не забава» та бесіду за його змістом, вправу «Так чи ні», дидактичну гру «Казка нас всьому навчить» ; за діяльнісним критерієм використали дидактичну гру «Чим погратись Петрику», вправу-імітацію «Допоможи собі сам», дидактичну гру «Набери номер».

Аналіз результатів констатувального етапу експерименту засвідчив, що високий рівень сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку продемонстрували 20% дітей експериментальної та 12% дітей контрольної груп. На середньому рівні перебувало 47% дітей експериментальної і 45% дітей контрольної груп. Низький рівень сформованості безпечної поведінки засвідчили 33% дітей експериментальної і 43% дітей контрольної груп.

На другому етапі експерименту ми розробили і впровадили проєкт «Школа безпеки», який тривав 4 тижні і складався з чотирьох етапів: організаційного, технологічного, реалізації проєкту, підсумків проєкту.

Реалізація проєктної діяльності в групі, ще з першого етапу привернула увагу дошкільників, підвищила їх пізнавальну активність, що сприяло більш високому засвоєнню теоретичних знань та формуванню вмінь з безпечної поведінки. Діти самостійно вчилися ставити мету, підбирати до неї необхідні засоби й доцільні форми роботи й, що не мало важливо – це вміння прогнозувати результат своєї діяльності. Також робота над спільним проєктом сформувала у дітей почуття відповідальності за досягнення спільної мети, власної значущості, згуртованості тощо. Слід зазначити, що залучення до проєкту батьків сприяло формуванню більш стійкої системи знань, умінь і навичок у дітей й збільшенні освіченості батьків. Спільні заходи згуртували як дітей в групі, так і дітей з батьками в сім'ї.

Після реалізації проєкту в експериментальній групі на контрольному етапі дослідження було встановлено кінцевий результат – суттєве підвищення показників у рівнях сформованості безпечної поведінки в дітей експериментальної групи. Якщо на констатувальному етапі дітей

експериментальної групи на високому рівні перебувало лише 20 % дітей, то на контрольному етапі цього рівня досягнули 27% дітей. Збільшилася кількість дітей, які перебували на середньому рівні, від 47% до 61%. Низький рівень засвідчили лише 12% дітей (було 33 %). У дітей контрольної групи було на контрольному етапі виявлено незначні зміни у рівнях сформованості безпечної поведінки.

ВИСНОВКИ

Проведене теоретико-емпіричне дослідження дозволяє зробити такі висновки:

1. Здійснили аналіз психолого-педагогічних джерел з проблеми формування безпечної поведінки в дітей дошкільного віку, який дав змогу нам уточнити зміст поняття «безпечна поведінка»; розкрили значення проєктної діяльності у сучасному закладі дошкільної освіти та її спрямування на формування безпечної поведінки дітей.

З'ясували, що використання проєкту спрямоване на формування в дошкільників теоретичних знань й практичних умінь та навичок безпечної поведінки вдома, на вулиці, у дитячому садку тощо, збереження та зміцнення здоров'я, формування здорового способу життя дошкільнят. У проєктній діяльності в дитини виникає потреба проявити свою «самостійність», коли заявляє свої цілі, озвучуючи їх; вона відстоює свою точку зору перед іншими дітьми, дорослими; шукає компроміс, погоджуючи свою мету, установки з іншими.

2. На констатувальному етапі експерименту було розроблено критерії і показники сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку, а саме: когнітивний, мотиваційний, діяльнісний.

На основі вищезазначених критеріїв нами було визначено рівні сформованості безпечної поведінки: високий, середній та низький.

До кожного з критеріїв і показників було дібрано діагностичні методики, які дали можливість виявити рівні сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку. Отримані результати засвідчили, що високий рівень сформованості безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку продемонстрували 20% дітей експериментальної та 12% дітей контрольної груп; середній рівень - 47% дітей експериментальної і 45% дітей контрольної груп; низький рівень – 33% дітей експериментальної і 43% дітей контрольної груп.

3. На формувальному етапі дослідження розробили і впровадили проєкт «Школа безпеки», який тривав 4 тижні. Кожен тиждень мав відповідну назву і зміст роботи: 1 тиждень – «Маленькі пішоходи». 2 тиждень – «Бережи своє здоров'я». 3 тиждень – «Школа юних пожежників». 4 тиждень – «Особиста безпека».

Реалізація проєктної діяльності в групі, ще з першого етапу привернула увагу дошкільників, підвищила їх пізнавальну активність, що сприяло більш високому засвоєнню теоретичних знань і вмінь безпечної поведінки старших дошкільників.

4. На контрольному етапі дослідження проведено підсумкові зрізи з правил безпечної поведінки дітей старшого дошкільного віку. Дітям контрольної і експериментальної груп були запропоновані завдання до кожного з виокремлених критеріїв і показників, аналогічні тим, що давалися на констатувальному етапі експерименту.

Результати контрольних зрізів показали суттєві зміни серед дітей експериментальної групи, де впроваджувався проєкт «Школа безпеки». Так, високого рівня досягнули 27% дітей, збільшилася кількість дітей, які перебували на середньому рівні - від 47% до 61 %; низький рівень засвідчили лише 12% дітей (було 33%).

Водночас серед дітей контрольної групи такі зміни були зафіксовані несуттєві, зокрема високий рівень змінився з 12 % до 16% на контрольному етапі. Дещо збільшився показник середнього рівня: від 45 % на констатувальному до 46 % на контрольному етапах експерименту. На низькому рівні розвитку сформованості безпечної поведінки залишилася значна кількість дітей контрольної групи – 34% (на констатувальному етапі було 43 %).

Отже, обраний і реалізований нами проєкт «Школа безпеки» серед дітей експериментальної групи старшого дошкільного віку з метою формування в них безпечної поведінки засвідчив свою дієвість, що було підтверджено результатами контрольних зрізів.

5.Розробили методичні рекомендації для педагогів щодо формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку «Безпека дитини – турбота дорослих» та поради для батьків щодо формування безпечної поведінки у дітей «Безпека дітей у наших руках» (додаток Д).

Отже, гіпотеза підтверджена, мета досягнута, завдання виконані.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВИХОВАТЕЛЯМ ЩОДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ «БЕЗПЕКА ДИТИНИ – ТУРБОТА ДОРΟΣЛИХ»

Уся робота з навчання дітей безпечної поведінки має вестися з урахуванням таких головних чинників:

- для максимального ефекту освітньо-виховна робота має вестися одночасно в трьох напрямках: дитсадок – діти – батьки;
- не обмежуватися лише навчанням дітей норм та правил поведінки, а навчати також обачності, вмінню орієнтуватися та швидко реагувати в екстремальних ситуаціях;
- слід урахувати особливості дитячої психіки, її підвищену вразливість, властиві дошкільникам «вікові» страхи, спричинені високою емоційністю, малим життєвим досвідом та багатою уявою дітей, їх психологічну готовність до сприйняття відповідної інформації про небезпеку та до практичних дій у надзвичайних ситуаціях;
- розширювати уявлення дітей про небезпечні предмети, явища, ситуації не лише на інформативному, а й на емоційно-чуттєвому рівні;
- поглиблюючи знання дітей про навколишнє, формувати в них готовність до ситуацій, в яких вони можуть опинитися;
- роботу з безпеки життєдіяльності проводити систематично протягом навчального року за гнучкого розподілу змісту відповідно до віку і можливостей дітей;
- будувати освітній процес так, аби компенсувати дитяче незнання правил поведінки в незвичних умовах і збагатити їхній досвід відповідно до умов проживання;
- тему безпеки варто інтегрувати з іншими, пропонувати дітям застосовувати свої знання правил безпеки у різних видах діяльності: образотворчій, театралізованій, ігровій, фізичній, трудовій тощо;

- використовувати поруч з традиційними й інноваційні форми, засоби та методи роботи з дітьми: проєкти; тематичні заняття; дидактичні, сюжетні, конструктивно-будівельні ігри тощо; конкурси, челенджі, флешмоби; естафети, змагання, спортивні свята; екскурсії та цільові прогулянки; читання художніх творів відповідної тематики; моделювання правильної поведінки; розв'язання проблемних ситуацій; ігри-драматизації; квести, тренінги, майстер-класи; аналіз небезпечних ситуацій; перегляд відео, мультфільмів відповідної тематики тощо.
- упродовж дня ненав'язливо застерігати малят, влучно використовувати художнє слово, привертати увагу дітей до можливих небезпек, пропонувати сюжети для ігор, формуючи таким чином уміння і навички безпечної життєдіяльності дітей;
- формувати в дитини дошкільного віку безпечну поведінку в докільлі на позитивних прикладах дорослих; варто приділити особливу увагу роботі з батьками вихованців, зацікавити батьків перспективами подальшого розвитку дітей, зробити їх своїми однодумцями;
- роботу з батьками реалізувати в таких основних напрямках: ознайомити батьків з правилами особистої безпеки та правилами поведінки в різних екстремальних ситуаціях; інформувати про те, як створити максимально безпечні умови перебування дитини вдома, на подвір'ї, на відпочинку; ознайомлювати з роботою ЗДО з проблеми БЖД дитини та результатами навчання і виховання дітей; залучати до освітнього процесу в ЗДО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абетка безпеки: літо під опікою. *Позакласний час*. 2019. № 5. С. 10–16.
2. Авраменко Р., Савчук Т. Казка як засіб розвитку у дітей здоров'язберезувальної компетенції молодших школярів. *Початкова школа*, 2018. № 4. С. 24–27.
3. Андреева Т. Формування ціннісного ставлення до здоров'я у дітей старшого дошкільного віку на засадах козацької педагогіки. *Безпека життєдіяльності*. 2019. № 4. С. 19–21.
4. Андросович К. Проектна діяльність у сучасному дошкільному навчальному закладі. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Серія «Педагогіка»*. Київ. 2014. Вип. 1. С. 23 – 30.
5. Андрющенко Т. Аксіологічний аспект проблеми формування здоров'язберезувальної компетентності в дітей дошкільного віку. *Нова педагогічна думка*. 2014. № 1. С. 78-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2014_1_24. (дата звернення: 29.10.2020).
6. Андрющенко Т. К. Дослідження ефективності формування здоров'язберезувальної компетентності в дітей дошкільного віку. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць*. Кіровоград : Имекс-ЛТД, 2014. Вип. 18, кн. 1. С. 34–43.
7. Андрющенко Т. К. Експериментальна модель процесу формування здоров'язберезувальної компетентності в дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. Ужгород: Вид-во ДВНЗ Ужгородський національний університет, Вип.26. 2013. С.15–18.
8. Андрющенко Т. К. Формування здоров'язберезувальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку: метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 120 с.

9. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 22.04.2021).
10. Барвисте життя: хрестоматія для читання дітям дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 344 с.
11. Батіщева В. Обережно: пластикові вікна та діти! *Безпека життєдіяльності*. 2019. № 6. С. 28.
12. Безпека життєдіяльності дошкільника /За редакцією Л.А. Грицюк, М.І. Каратаєвої. Кам'янець-Подільський: Абетка –НОВА, 2003. 240 с.
13. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник / Ю. Скобло, В. Цапко, Д. Мазоренко, Л. Тіщенко та ін. Ред. В. Г. Цапко. Київ: Знання. 2006. 397 с.
14. Бех І. Д. Виховання особистості . Київ: Либідь. 2008. 848 с.
15. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: науково-методичний посібник. Київ : ІЗМН, 1998. 204 с.
16. Березюк В. С., Рудік О. А. Інноваційні технології в ДНЗ. Х.: Вид. група «Основа». 2017. 224 с.
17. Богданович Л. «Особиста безпека вдома»: (бесіда з дітьми). *Безпека життєдіяльності*. 2019. № 6. С. 28.
18. Богданович Л. Безпека дитини влітку – відповідальність дорослих! *Безпека життєдіяльності*. 2019. № 7. С. 12.
19. Богуш А. М. Дитинство в сучасному освітньому просторі. *Країна довкілля*. 2014. № 1/3. С. 3–7.
20. Богуш А. М. Екологія емоційно-психічного здоров'я у системі взаємодії дорослих і дітей. *Дошкільне виховання*. 2014. № 5. С. 9 – 12.
21. Богуш А. М. Наступність, перспективність, спадкоємність – складова неперервної освіти. *Дошкільне виховання*. 2001. № 11. С. 11–12.
22. Бойченко Т.Є. Бережи себе малюк: навч.-метод. посіб. для дошк. навч. закл. Київ: Генеза. 2009. 144 с.

23. Будьмо здорові!: сценарії виховних заходів здоров'язбережувального спрямування. Харків: Основа, 2015. 128 с.
24. Буракова Ю. Д. Проектні технології у дошкільному навчальному закладі. Харків: Основа, 2009. 204 с.
25. Вахняк Н. Проектна діяльність педагогічного колективу з формування культури батьківства молодій сім'ї URL: <http://www.ird.npu.edu.ua/files/vahnyk.pdf> (дата звернення: 29.11.2020).
26. Ващенко Г. Загальні методи навчання: підручник для педагогів. Київ, українська видавнича спілка. 1997. С. 331–353.
27. Велика книга правил для малят. Етикет. Ввічливість. Безпека здоров'я : вірші для дітей дошк. віку. Харків: Пегас, 2016. 224 с.
28. Веракса Н.Е., Веракса А.Н. Проектная деятельность дошкольников. Пособие для педагогов дошкольных учреждений. М.: Мозаика-Синтез, 2008. 112с.
29. Веракса М., Веракса О. Організація проектної діяльності у дитячому садку: творчі проекти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. №2. С. 31–36.
30. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах : навч.-метод. посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 246 с.
31. Вовк О. Сім «небезпечних» тем, на які треба поговорити з дитиною. *Надзвичайна ситуація*. 2018. № 4. С. 60–62.
32. Водна грамота для малят. *Розкажіть онуку*. К.: Редакція освітянських видань, 2019. № 6(Черв.). С.9-13.
33. Воронцова Т. Основи безпеки життєдіяльності. Київ.: Алатон, 2003. 128 с.
34. Гавриш Н. В. Цікава філософія для дітей : методичний посібник для творчих педагогів і батьків дошкільного і молодшого шкільного . К. : Шк. світ, 2011. 128 с.

35. Гавриш Н. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей. Видавничий Дім «Слово», 2010. 256 с.
36. Гавриш Н. Організувати, але не обмежувати. *Дошкільне виховання*. 2013. № 1. С. 8–13.
37. Галяпа М. Керівництво проєктною діяльністю педагогів дошкільного закладу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2011. № 11. С. 26 – 35.
38. Гончаренко А. Комунікативна компетентність – головна мета. *Дошкільне виховання*. 2008. № 7. С. 12–14.
39. Горбуленко Л. В. Тематичні проєкти для дітей старшого дошкільного віку. Полтава: ПОІППО. 2011.
40. Горобець Л. Обережно! Незнайомці! : заняття для дітей серед. дошк. віку. *Дитячий садок. Мистецтво*. 2018. Квіт., № 4. С. 21–25.
41. Денисенко Н. Ф. Освітній процес має бути здоров'язберезувальним. *Дошкільне виховання*. 2007. № 7. С. 8–10.
42. Дитина у світі дорожнього руху. Програма з формування основ безпечної поведінки дітей дошкільного віку під час дорожнього руху / уклад. О. А. Тимовський, І. А. Репік. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 32 с.
43. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років/ наук. кер. проєкту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В.М. Вертугіна та ін.; наук. ред. Г.В.Беленька; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
44. Зайцева Л. І. Формування у старших дошкільників науково практичного досвіду в сфері природно-предметного довкілля (теоретико-методичний аспект). Мелітопіль: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2012. 382 с.
45. Зарубінська І. І. Компетентнісний підхід до формування змісту навчально-виховного процесу. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. пр.* Вип. 12. Інститут проблем виховання. К., 2008. С. 53–61.

46. Зданевич Л. В. Збереження здоров'я дитини на засадах принципу природовідповідності. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини* / гол. ред. М. Т. Мартинюк. Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. Ч. I. С. 79–85.

47. Зейда О. Правила безпечної поведінки з незнайомими людьми! : (пам'ятка для дітей). *Безпека життєдіяльності*. 2019. № 4. С. 31.

48. Казьміна С., Баланова В. Нестрашна енциклопедія безпеки для дорослих та дітей. Як навчити дитину правильної поведінки без залякувань і погроз. Харків. 2019. 96 с.

49. Калужька Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Тернопіль: Мандрівець, 2014. 144 с.

50. Каратаєва М. Проектування – перспективна технологія. *Дошкільне виховання*. 2006. №10. С. 13– 20.

51. Карнаух Л. Комплексний підхід організації процесу виховання дітей дошкільного віку в умовах сучасного закладу. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/20375/1/68-Karnaukh-119-120.pdf> (дата звернення: 29.10.2021).

52. Карнаух Л. П. Виховання безпечної поведінки дітей дошкільного віку в соціальному середовищі : методичний посібник. Умань : В І Щ «Візаві», 2009. 83 с.

53. Карпенко О. Безпека життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку. Київ : Слово, 2017. 192 с.

54. Касдепке Г. Обережно! Усе, що має знати дитина, щоб безпечно бавитися вдома. Харків : Школа, 2017. 64 с.

55. Козак Л. В. Застосування проектних технологій у підготовці майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології. *Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. пр.* Київ: Едельвейс, 2013. Випуск 1. С.54–64.

56. Коломийченко Л.В. Концепция и программа социального развития детей дошкольного возраста. *Детский сад от А до Я*. 2004. №5. С. 8–28.

57. Кононко О. Л. Плекаймо у дітей життєдайне самоставлення. *Дошкільне виховання*. 2002. № 2. С. 3–9.
58. Кононко О. Л. Про Базову програму розвитку дошкільника «Я у Світі». *Дошкільне виховання*. 2008. № 1. С. 3–6
59. Кононко О.Л. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»: концептуальні засади. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 8. С. 14–23.
60. Кононко О.Л. Самосвідомість у житті дошкільника. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання у закладах освіти* : Зб. наук. праць. Наукові записки РДГУ. Вип. 29. Рівне, 2004. С. 4–6.
61. Кононко О.Л. Соціально-психологічна безпека дошкільника: суть та умови. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2011. № 12. С. 18–30.
62. Консультація для вихователів. Тема: «Безпека життєдіяльності – важливий аспект навчально-виховного процесу в ДНЗ». URL: <https://lastivka.jimdofree.com/%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0> (дата звернення: 30.09.2021).
63. Корисні поради на кожен день. *Розкажіть онуку*. 2019. Червень, № 6. – С. 33–44.
64. Коршунова Т. Л. «Диференційований підхід до типів проектування». URL: http://poippo.pl.ua/otmz/kruglyj_stol (дата звернення: 30.09.2021).
65. Козак Л. В. Застосування проектних технологій у підготовці майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології. *Педагогічний процес: теорія і практика: збірник наук. праць*. 2013. Випуск 1. С.54-64
66. Кравчук Т. М. «Безпечне щодення» : квест-гра. *Позакласний час*. 2019. Трав., № 5. С. 34–36.
67. Кузьменко В. Виховна психологічна ситуація – засіб розвитку індивідуальності. *Дошкільне виховання*. 2007. № 9. С. 7–10.
68. Ладивір С. Жити і діяти разом з дитиною. *Дошкільне виховання*. 2013. № 10. С. 6–8.

69. Ладивір С. Сім'я – перша школа морального зростання. Емоційне ставлення до себе та ровесників як чинник особистісного розвитку дитини дошкільного віку : дис. канд. пед. наук: 19.00.07 педагогічна та вікова психологія. К., 2006. 242 с.

70. Лоза О. Б. Особиста безпека дитини : навч. посіб. для педагогів та батьків, діти яких навч. за програмою «Захист життя та здоров'я дітей, норми поведінки в надзвичайних ситуаціях». Суми: Унів. кн., 2018. 383 с.

71. Лохвицька Л. В. Програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку «Про себе треба знати, про себе треба дбати». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 120 с.

72. Лохвицька Л. В. Формування пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку в навчально-ігровому середовищі : дис. канд. пед. наук: 13.00.08 / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. К., 2000. 216 с.

73. Меліматова М. Р. Небезпечні пригоди Петрика : театралізовано-ігрова вистава з формування навичок безпеч. поведінки. *Розкажіть онуку*. 2019. Верес., № 9. С. 50–52.

74. Метод проєктів у діяльності дошкільного закладу /укладач Л. А. Швайка. Х.: Вид. група «Основа», 2010. 203 с.

75. Небезпека, що чатує в лісі : творчі завдання. *Розкажіть онуку*. 2019. Черв., № 6. С. 13–18.

76. ОБЖ. Дитячий садок / упоряд. В. В. Семізорова. Київ : Ред. газ. з дошк. та поч. освіти, 2014. 128 с.

77. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи: Збірник методичних матеріалів/ авт.-упоряд.: О. П. Долинна, А. П. Бурова, О. В. Низковська, Т. П. Носачова. Тернопіль: Мандрівець, 2011. 480 с.

78. Олексюк О. Є., Сас М., Олексюк Є. Дидактична гра як засіб формування безпечної поведінки в довіллі дітей старшого дошкільного віку.

Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. Миколаїв, 2017. № 2. С. 346–352.

79. Олійник О. О. Психологічні умови формування самооцінки у старших дошкільників : дис. канд. психол. наук : 19.00.07 / Олійник Оксана Олексіївна. К., 2010. 236 с.

80. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук. За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. К.: Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

81. Панченко І. Бадуненко О. Експериментально-дослідницька діяльність дітей. *Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2012. № 11. С. 22 – 28.

82. Петрановська Л. Що робити, коли... Харків : Віват, 2018. 143 с.

83. Печенко І. П. Теоретичні позиції побудови експериментальної моделі соціалізації особистості в дошкільному дитинстві. *Соціальна педагогіка: теорія та практика.* 2008. № 1. С. 9–17.

84. Пилипенко О. Байки діточкам про Коська-домовичка. Школа безпеки для малюків. Харків : Віват, 2016. 80 с.

85. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти з питання безпеки життєдіяльності: навч.-метод. посіб. / М. С. Астахова, Н. Ф. Кугуєнко; за заг. ред. Л. Д. Покроєвої. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2018. 206 с.

86. Піроженко Т., Карасьова К. Особистісний розвиток дітей у творчих іграх. *Дошкільне виховання.* 2012. № 9. С. 28–31

87. Піроженко Т.О. Життєдіяльність дитини як цікава та змістовна подія. *Дошкільне виховання.* 2006. № 9. С. 8–13

88. Пономаренко Л. В., Тютюнник С. В. Ми обираємо здоров'я!: сценарії виховних заходів здоров'язберезувального прямування. Харків : Основа, 2015. 120 с.

89. Про дошкільну освіту: Закон від 11.07.2001 № 2628-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 49. С. 259.

90. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: Закон від 12.01.2021 № 33.

91. Про охорону дитинства: Закон від 26.04.2001 № 2402-III// Відомості Верховної Ради України. 2001. № 30. С. 142.

92. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / О. О. Андрієтті, О. П. Голубович, О. П. Долинна, Т. В. Дяченко, Т. С. Ільченко, Г. Є. Іванова, Г. М. Лисенко, Т. В. Панасюк, Г. В. Петрова, Т. О. Піроженко, Н. М. Романенко, Н. А. Случинська, Н. І. Трикоз: Мандрівець, 2013. 104 с.

93. Проектна технологія або Настільна книга педагога. Харків: Видавнича група «Основа». 2006. 168 с.

94. Проектна діяльність. Шаблони і розробки для вихователя-методиста. Випуск 2013. URL: <http://vmetodyst.blogspot.com/2013/09/20133.html> (дата звернення: 23.01.2021).

95. Проектні технології у дошкільному навчальному закладі / Буракова Ю. Д. Харків: Вид. гр. «Основа», 2009. 204 с.

96. Прушковська В. Д. Здоровим бути модно : безпека твого життя : дит. вірші. Вінниця : Вид. Рогальська І. О., 2014. 104 с.

97. Рими проти хвороб: добірка віршів про здоров'я та безпеку / уклад. Є. Заєць. *Дитячий садок. Мистецтво*. 2019. Груд., № 12. С. 10–13

98. Родіна Н. Науково-методична робота. Суть поняття «безпечна поведінка» URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-roбота/102-innovatsiyni-osvitni-tekhnologiyi-v-ukrayini-teoriya-ta-praktyka/651-sut-ponyattya-bezpechna-povedinka>. (дата звернення: 23.01.2021).

99. Світ дитинства: комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів / упоряд. : О. М. Байєр, Л. В. Бат-ліна, А. М. Богуш та ін.;

наук. керівник акад. А. М. Богуш; за заг. ред. Л. В. Батліної. Тернопіль: Мандрівець, 2015. 200 с.

100. Славіна Н. С. Психологічні особливості емоційно-почуттєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку : дис... канд. психол. наук : 19.00.07. К., 2009. 228 с.

101. Смольникова Г. Здоров' язбережувальні та здоров' яформувальні технології. *Дошкільне виховання*. 2013. № 7. С. 23 – 26.

102. Сухомлинська О. В. Цінності у вихованні дітей та молоді: стан розроблення проблеми. *Педагогіка і психологія*. 1997. № 1. С. 105–111.

103. Терещенко Л. Психолого-педагогічні умови збереження психічного здоров'я дошкільника. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2011. № 3. С. 22–29.

104. Токаренко Н. М. Метод проєктів як ефективний засіб організації розвивально-пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. URL: http://poippo.pl.ua/otmz/kruglyj_stol/3.pdf. (дата звернення: 19.12.2020).

105. Токаренко Н.М. Організуємо проєктну діяльність: крок за кроком. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 11. С. 59 – 62.

106. Токаренко Н.М. Проектна діяльність із дітьми старшого дошкільного віку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 10. С. 11 – 18.

107. Трестер Ю. До питання розробки мінімальних стандартів забезпечення безпеки дитини. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 15. С. 92–96.

108. Усик С. Безпека дитини в руках батьків. *Безпека життєдіяльності*. 2019. № 10. С. 25.

109. Усик С., Богданович Л. Один на вулиці: правила безпеки. *Безпека життєдіяльності*. 2016. № 10. С. 36.

110. Усик С. Безпечні атракціони – запорука безпеки дітей і спокою батьків. *Безпека життєдіяльності*. 2019. № 7. С. 24.

111. Формування компетенції з питань безпеки життєдіяльності у дітей дошкільного віку в світлі Базового компонента дошкільної освіти URL: <https://cutt.ly/yYmGAoR> (дата звернення: 19.10.2021).

112. Формування основ безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку URL: <https://cutt.ly/zYmGDQs> (дата звернення: 19.12.2020).

113. Хаткіна М. О. Веселі уроки безпеки : для слухняних хлопчиків і дівчаток. Донецьк : БАО, 2014. 80 с.

114. Цигода В. Використання різних методів та прийомів у формуванні практичних навичок з безпеки життєдіяльності у дітей дошкільного віку. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/56/16.pdf (дата звернення: 15.11.2020).

115. Швайка Л. Метод проектів у діяльності дошкільного закладу. Харків : Основа, 2010. 203 с.

116. Шевченко Ю. М. Фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики : дис. канд. пед. наук : 13.00.08. К., 2018.

117. Шинкаренко Л. Вчимося бути здоровими: (сценарій бесіди з безпеки життєдіяльності). *Безпека життєдіяльності*. 2020. № 2. С. 13–14.

118. Шорохова Л.В. Формування свідомої безпечної поведінки в дитини дошкільного віку: досвід роботи вихователя. Ржищів: 2013. 39 с.

119. Шпонтак І. М. Виховання без насильства. *Безпека життєдіяльності*. 2020. № 2. С. 16–19.

120. Шпонтак І. М. Соціальна невпевненість дітей: шляхи подолання! *Безпека життєдіяльності*. 2020. № 2. С. 20–21.

121. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О. П. Аксьонова та ін. ; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

122. Яковенко Л.В. Абетка безпеки дошкільників. Методичні матеріали та розробки занять. Х.: Вид-во «Ранок» 2011. 208 с.

Анкета для вихователів

1. Як Ви розумієте поняття «безпека життєдіяльності дитини»?
2. Що ж таке безпека дитини і які обов'язки дорослих?
3. Які засоби Ви використовуєте з метою формування безпечної поведінки у дітей старшого дошкільного віку?
4. Які методи і прийоми Ви використовуєте з метою формування безпечної поведінки в дітей старшого дошкільного віку?
5. На яких видах занять ви плануєте роботу з формування безпечної поведінки у дітей старшого дошкільного віку?
6. Яким чином Ви закріплюєте отримані дітьми знання про безпечну поведінку?

Фото матеріал щодо проведеної роботи під час проєкту

Додаток В

Поради для батьків щодо формування безпечної поведінки в дітей

«Безпека дітей у наших руках»

- Дитина має право бути захищеною незалежно від місця її народження і проживання, кольору шкіри і статусу батьків, а також багатьох інших чинників, які впливають на нас протягом життя.
- Беріть участь у формуванні активної позиції дитини щодо власної безпеки. Дозвольте дитині набути життєвого досвіду. Хай навіть не безболісно, але самотійно.
- Охороняйте свою дитину! Захищайте від фізичних і душевних небезпек, навіть жертвуючи власними інтересами і ризикуючи життям.
- Будте прикладом та авторитетом для своєї дитини! Адже рідні люди, які не дотримуються власних тверджень про безпеку і не тільки, не стануть позитивним прикладом для наслідування.
- Приділяйте якомога більше часу часу своїй дитині, розмовляй з нею, грайте, гуляйте, організуйте безпечно та корисне дозвілля.
- Працюйте разом зі своєю дитиною! Привчайте її включатися в усі види роботи по господарству та правильно користуватися різноманітним приладдям.
- Просто забороняти дітям торкатися потенційно небезпечних речей або ховати їх подалі від малюка – не найкращий метод захистити дитину від усіх можливих ситуацій. Набагато результативніше навчити правильно ними користуватися, давши відповідні пояснення.
- Привчайте дитину бути слухняною! Батьки повинні стежити за поведінкою дитини і спрямовувати її таким чином, щоб дії не завдавали шкоди ні їй самій, ані іншим.
- Вчіть дитину умінням діяти у надзвичайних обставинах, приймати правильні рішення, володіти навичками самозбереження, мати усвідомлені

штампи поведінки, дотримання яких є запорукою успішного подолання всіх негараздів, викликаних несприятливими умовами сучасного суспільства.

- Чим раніше дитина отримає у «власне користування» правила безпечної поведінки, тим впевненіше вона буде діяти у надзвичайних ситуаціях
- Чекайте від дитини тільки таких міркувань та оцінок, на які вона здатна у своєму віці, виходячи з рівня розвитку і життєвого досвіду.
- Пам'ятайте: «Чужих дітей не буває». Тож не будьте байдужими до жодних проявів небезпечної поведінки дітей на вулиці, в громадських місцях, у транспорті.
- Наша увага, наша турбота і допомога – найдієвіші кроки до захисту дітей від будь-якої небезпеки!